

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Talmud Ieshon 'Ivri

Ben-Ze'ev, Yehûdā Lêb

ביל הדוהי, באז ןב

Nidpas be-Sudilkov, 592 = 1831

מילעפה טפשמ ללזכה. ישילש קלח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9532

ח ל ק ש ל ש י

הכולל משפט הפעלים

מ א ר א

בגדר הוראת הפעל בכל חלקי

מושגיו וחלוקת הגזרות והבנינים

פ ר ק א

בגדר הפעל ומשמגבלו

§ רד

הפעל, הוא חלק הדבור הנכבד אחר השם, לפי שהוא הנשוא הנאמר על העצם: ולפי מספר הפעלים אשר בכל מאמר, לפיהן תהינה מספר המשפטים אשר בו: וכבר בארתי (§ פט, צג), גדר הפעל, כי הוא המלה אשר באמצעותו מיוחס איוה מקרה איפשרי אל העצם כבחינת נשוא המשפט, ומגבל בו הזמן; ולפי שבעלי לשון העברי כללו בו ג"כ גוף הנושא במלה אחת, לכן מגבל בו ג"כ הגוף והמין והמספר בנושא, כדרך שהם מגבלים במלות הגוף (§ קנג), וזהו גדר מושג הפעל בלשון עברי: ולהלן אבאר איך שיוגבלו כל היחוסים האלה במלה אחת

§ רמו

והפעל נחלק בכלל לשני מינים: א) אם הנשוא הוא מקרה מסאמר האיכות והכמות הבלתי מורה שנוי ותנועה, או אף מסאמר השנוי והתנועה רק שהשנוי נעשה בגוף הנושא, בין ע"י

ע"י עצמו ובין ע"י הטבע והמקרה, ואין לו גוף מקבל הפעולה
 זולתו: נקרא פעל עומד (ווער בא אינטראקטיוו, אונאיבערגעהענדעס
 לייטווארט): ד"ס חכמת זקנתי גדלת חשבו הם מקרים ממאמר
 האיכות והכמות: עמד ישב הלך הם מקרים ממאמר השנוי
 והתנועה מה שהנושא משנה בעצמו: חי נפל חלה גוע מת הם
 מקריים שהנושא משתנה ע"י הטבע, אלה ודומיהם הם בכלל
 פעלים עומדים, לפי שהם מתכוננים תמיד בעצם אחד ואין
 להם מקבל פעולה זולת הנושא: (ב) אם הנושא הוא מקרה
 ממאמר השנוי והתנועה, והיא פעולה אשר יש לה גוף אחר
 מקבל הפעולה זולת הפועל נקרא פעל יוצא (ווער בא טראנזיטיוו,
 איבערגעהענד דעס לייט ווארט); ואם תצא הפעולה מן הפועל אל
 הפועל בלי אמצעי (אונאיסטענבאר), נקרא פעל יוצא לשני: כמו
 אכל: דגוף האוכל הוא הפועל והדבר הנאכל הוא הפועל: וכן
 שתה שמר בנה דרג; ואם תצא הפעולה מן הפועל ע"י אמצעי
 (ויטסענבאר), דהיינו שהנושא הוא רק המסבב והגורם לגוף אחר
 לפעול במקבל הפעולה: נקרא פעל יוצא לשלישי: ד"ס ראובן
 האכיל את שמעון את הלהם: דהיי כאן שלשה עצמים: ראובן
 נושא המסבב: ושמעון האוכל הפועל בבחינת הלהם ופעול
 בבחינת ראובן: והלהם הנאכל מקבל הפעולה: ועל הרוב מיוחס
 הפעולה לגוף המסבב: והפועל האמצעי נעלם בדבור: וכל
 פעל יוצא לשלישי צריך שיעתק במלה (אססען, לו געבעטן):
 הערה ודע כי גם הפעלים ממאמר האיכות והכמות יתכן שיורו
 בעברית על שתי פנים: אם שיורו על תכונת הדבר כפי
 מה שהיה הוה או יהיה: או שיורו על שנוי הדבר וההחדשות:
 ד"ס חכם (ער וואר ווייזע) גדל (ער וואר גראס) היה (ער וואר)
 אדם (ער וואר ראדט) מענין הראשון חכם (ער איזט ווייזע
 ווארדען) יגדל (ער ווירד גראס ווערדען) יאדמו (יא ווערדען
 ראדט ווערדען) היה למס (איזט געווארדען) והיה לדם (ואל
 ווערדען) חלה וער וואר איזט געווארדען קראנק ודרכה כאלה:

§ רמז

וההכרח שבין פעל יוצא ובין פעל עומד, כי כל פעל יוצא יתכן שיסופר על שלשה אופנים: (א) בתמונת פועל (פאראז אקטיווא, טהעטיגער גאטונג), וזה כאשר הפעולה מסופרת מן העצם אשר הוא בבהינת פועל והוא נושא המשפט, כמו ראובן אכל: שמעון שמר: לוי בנה: (ב) בתמונת פעול (פאראז פאסיווא, ליידענער גאטונג), וזה כאשר הפעולה מסופרת מעצם המקבל הפעולה והוא נושא המשפט: כמו הקהן אכל: הצאן נשמר: הבית נבנה: (ג) בתמונת פעל חוזר ועליוסראקא, לוריקקעהרענד) וזה כאשר הפעל מסופר מן העצם אשר פעל הפעולה בעצמו: והיא הפועל ומקבל הפעולה: כמו התגלה (ער האט זיך זעלבסט געטראפן): אבל פעל עומד לא יבוא כי אם בתמונת פועל לכר ולא בתמונת פעול, לפי שאין כאן פעול אחר זולת הפועל, וגם בתמונת פעל חוזר לא יתכן שיבואו זולתי קצתם, ואז יש להם הוראה אחרת מאשר להם בתמונת הפועלים כמו שיתבאר להלן (§ רלה):

§ ר"ז

ולפי מה שאמרנו היה מספיק לכל פעל שלש תמונות, דהיינו תמונת פועל ותמונת פעול ותמונת פעל חוזר, ועם כל זה תמונות הפעלים אשר יתכן שיבנה הפעל בהם הם שכעה תמונות הנקראים ג"כ בנינים (פאראז אדער קאניוגאציען): שלשה מהם פועלים ונקראים אבות (אקטיווא, טהעטיג), ושלושה מהם פעולים ונקראים תולדות (פאסיווא, ליידענר) והבנין השביעי פעל חוזר ר"ל פועל ופעול (רעז פראקא, לוריקקעהרענד) הפועלים הם הפעל הפעיל, הפעולים הם נפעל פעל הפעל, והפעל החוזר הוא בנין התפעל: ולהלן יתבאר הוראות התמונות הכפולות האלה

למד ושמושם

ושמו גם וההברל שביניהם :

§ ריח

וכל אחד משבעת הבנינים נכר ונבדל מזולתו, בין מצד נקודותיו והאותיות הנוספות בו לסמן הבנין (קארקטער נייטען), ובין מצד הוראתו אשר לו; כי הבנין הראשון פֿעל, מצד שאין לו אות נוסף לסמן הבנין ולא דגש חוק, הוא נכר ונבדל משאר הבנינים, שכלם יש להם סמן הבנין, ולכן קראו לו המדקדקים בִּנְיָן הַקָּל שהוא קל במבטא; והבנין השני גִּפְעַל יש לו נויִן נוסף בראש השרש והוא לסמן הבנין; והבנין השלישי פֿעל סמנו דגש חוק בע"פ, כמו דְּבַר שִׁלַּח; והבנין הרביעי פֿעל סמנו ג"כ ד"ח בע"פ, כמו סִפֵּר; והבנין החמישי הִפְעִיל סמנו ה"א נוסף לפני השרש ויו"ד אחר ע"פ בג' גופי הנסת'; והבנין השישי הִפְעֵל סמנו ג"כ ה"א בראש; והבנין השביעי הִתְפַּעֵל יש לו ה"א תיוו בראש ודגש חוק בע"פ לסמן הבנין, כמו הִתְפַּקֵּד וההברל אשר ביניהם מצד הוראתן יתבאר ככל בנין ובנין במקומו :

§ ריט

כל הענינים המשיגים את הפעל ומה שצריך שיגבל בו במלה ההוא בעצמו מצד מה שהוא מלה כולל נושא ונשוא, הם דרך כלל חמשה ענינים, שתיים מהם בכחינת הנשוא, והשליש בכחינת הנושא; (א) הִתְדַּךְ אשר הפעל מסופר בו, (זארוס, דיא ארט) : (ב) הִזְמַן אשר בו פעל הפועל : (טענפוס, דיא לייט) (ג) הִנּוּף אשר לו הפעל מיוחס (פערהנא, דיא פערהאן) : (ד) הִמִּין בנוף הנושא, (גענוט, דיא געטלעכט) : (ה) הִמְסָר בנוף הנושא (נווערוס די לזה) הִתְדַּךְ אשר הפעל מסופר בו הוא על

הִתְדַּךְ

ג' אופנים

א) הַרְךְ הַחֲלִטָה (מארוס אינדיקאטיון : דיא בעטטימיווטע ארט) : והוא הפעל המכופר בכרור גמור ומחלט בהן ולא : שהיה או הוה או יהיה . כמו הִלְכִיתִי (איך בין געגאנגען) : לא אֵלֶךְ (איך ווערע נישט געהקן) : הפעל המכופר עד זמחלט בהן או כלאו : ומגביל הזמן : ומפרט לרוב הגוף והמין והמספר :

ב) הַרְךְ הַמְקוֹר מֵאָדָם אֲנִימִטִּיבּוּ : דיא לונבעטטימיווטע ארט) : והוא הפעל אשר לא יכלול יותר כי אם מושג המקרה לברו , ממשט מיתר המושגים המגבלים בפעל , מומן גוף מין ומכפר , ולא יורה על קשור והרכבת הנשוא לנושא : כמו הִלְךְ (געהען) שָׁמַר (היטען) , והוא בבחינת עצמו שם מקרה : לפי שהוא שם הפעולה בבחינת עצמו והמדקדקים קראו לו שם הפעל , ונקרא מקור לפי שהוא מקור הפעל ושרשו , ואין בו יותר על שלש אותיות השרש , ויתכן שיבוא הוא בעצמו בבחינת נושא , כמו ° לא טוב היות האדם לברו (בראשית ב) , מלת היות מקור והוא הנושא ; ודרכו ג"כ להתחבר עם עבר בינוני ועתיד לחזק הדבור , כמו הִלְךְ הִלְכָה , או שיבוא במקומם , כאשר אבאר עוד : ג) הַרְךְ הַצּוּי (מארוס אינספראטיון : דיא געביהטענדע ארט) והוא שהמברר מצוה לשומע לעשות הפעולה והיא תכף אחרי הדבור , כמו יֵלֶךְ (געהע) דַּבֵּר (רעדע) וכן יבא הצווי לבבקשה בתוספת מלת נָא או אָנָּה , כמו סֵלַח נָא הוֹשִׁיעָה נָא , אבל לאזהרה ולמניעה מעשות הפעולה , לא יתכן שנשתמש בצווי כ"א בעתיד בצרוף מלת אֵל או לא אֵל האמר לא הגנוב : הַיָּמִן הוא שלשה חלקים :

אָבֵר (פֿרעטעריווס : דיא סערגאנגענע לייט) , והוא הפעל המכופר

מן הנושא אשר עשה קודם זמן הדבור :

היה (פ' ע"ג) : ד"ל גענעסערטיגע לייט . והוא הפעל המסופר מן

הנושא אשר הוא עושה בזמן הדבור , אלא שאין בלשון עברי מלה מיוחדת המורה על זמן הוה כי אם הבינוני

(פ' אר"ט) : ד"ל געטענעזערט : והוא לפי אמתת הוראתו שם האר

(פ' אר"ט) : המורה על עצם המתואר במקרה מבלי שיתיחד

זמן זולת זמן ד"מסופר (אין טרענער) : ד"קם (אין ווענער) : הושב

אין קונסטער) יאמר על הנושא שיש לו קנין הפעולה הזאת

אף בזמן שאינו עוסק בפעולה ההיא , והוא שם תאר , ויאמר

ג"כ על הנושא המתמיד במקרה ההיא ומתאר אותו בתכונת

מעמדו בזמן מן הזמנים , ואז יתכן שיהיה כלול בו זמן עבר

ובינוני יחד , כמו ° השמים מספרים כבוד אל (תהלים י"ט)

ענינו היו מספרים ועוד עתה מספרים ° אנכי הולך ערירי

(ברא' טו) , ענינו תמיד , כבר הלכתי ועדיין אני הולך ; וכן

יבוא במקום העבר לכד , בחסרון דבור המציאות היה , °

ופרעה חולם (שם מא) ענינו היה חולם (ד"ל טרענער) ° ויהוה

הולך (שמות יג) היה הולך ; ובאופן הוה הוא בינוני (פ' אר"ט) :

ד"ל געטענעזערט : לפי שהוא מוצע בין פעל לשם : אף כשמחובר אל

הבינוני אחד ממלות הגוף אני אֶתָּה הוא כו' : יתכן שיוורה

ג"כ על פעל הנעשה בזמן הוה כאשר אבאר להלן :

עֲתִיד שוּטרוּם : ד"ל לוקינעטיגע לייט , והוא הפעל המסופר מן

הנושא אשר יעשה אחר זמן הדבור :

הגוף ג"כ שלשה :

א) מְרַבֵּר בְּעָדוֹ (ד"ל טרענער פ' אר"ט) , כאשר המסופר הוא בעצמו

נושא המשפט : נבח

ב) גִּבְחָה (ד"ח לויטע פּעראַזן) , כאשר גוף השומע נושא המשפט :
 ג) גִּבְחָה (ד"ח דריטע פּעראַזן) , כאשר הפעל מסופר מגוף שלישי
 זולת המדבר וזולת השומע :

המין אשר בכל גוף הם שנים :

זָכָר (מאסקוליוס , מענליך) , אם גוף הנושא זכר :

נְקֵבָה (פעמיניטס , וויבליך) , אם גוף הנושא נקבה :

המספר אשר בכל גוף ג' שנים :

יְחִיד (אינגלזר , איינפאך) , אם הנושא מסופר מעצם אחד :

רְבִיבִים (פּלוראלי , פּלופּאך) , אם הנושא מסופר מעצמים יותר מאחד :

פרק כ בגדר הוראות האותיות המחברות בפעל

§ רכ

אחרי שבארנו גדר הפעל ומושגיו המנכלים בו , נבאר עתה במה הם מנכלים בפעל במלה אחת : ונקדים לענין זה , כי כל פעל בלשון עברי מיוסד על שלש אותיות שרשיות , המורים על מושג הענין בבחינת עצמו , ושאר האותיות המחברות על שלש אותיות השרש מלפניו ומלאחריו הם אותיות השמוש המונחים להגביל המושגים האלה שזכרנו , וגם לחבר הענין עם מה שלפניו ומה שאחריו , והם בכלל ארבעה מינים : א) כְּמִנֵי דְבִנְיָן (קאראקטערייִכען) , ואותם בארתי בפרק שלפני זה (§ ר"ט) : ב) כְּמִנֵי הַגּוֹף (פּורזענליכע בעשטיחאונגסלייִכען) ג) אותיות המחברות לפעל לשמש במקום מלות שלמות או במקום מלות היחס (פּראָפּאזיציען) , או במקום מלות הקשור (קאנדיגנציען) : ודו אותיות נוספות (פּראָפּאזיציען , איבערפליסיג) הבאים נוספים בפעל שלא להוראות

ענין

ענין כלל , ועתה אבאר אותם אחד אחד :

§ רכא

האותיות המחוברות לשרש הפעל לסמני הגוף הם ששה
 אותיות האמנתיות הנגזרים ממלות הגוף (פארהאניח פגה, זאליח)
 להגביל הגוף והמין והמספר ; ובעבר הם מחוברים אחד
 השרש וסמנם תהימו"ן , ובעתיד יבואו אותיות אית"ן לפני
 השרש ואותיות יונ"ה אחר השרש , ויהיה א"כ הפעל בלשון
 עברי מלה מרכבת (קאמפאנטוס , לואאזען געזעלט) , משרש
 המלה המורה על הנשוא ומאותיות ממלות הגוף המורות על
 הנשוא הם פֶּקְדָה מרכב משרש פֶּקַד ומאות הַתִּגְזוֹר ממלת
 דגוף אָתָה המורה על נוכח יחיד וזכר (§ קנה) . פֶּקְדָתָם אותיות
 הם נגזרים ממלות הגוף אָתָם לנוכחים זכרים . וזלת מלת פֶּקַד
 ליחיד וזכר שאין בו הרכבה מאותיות הגוף , לפי שעל
 הרוכב יבוא בו שם הנושא לברו , כי ע"י מלת הגוף לא
 נדע בנסתר מי הוא הנושא (§ קנב) , ולכן אם יבוא פעל
 נסתר בלי הזכרת שם נושא לפניו הוא גוף סתמי (ניטרוס ,
 אונזע ט. יווארט) , כמו"ע על כן קָרָא (בראשית מז) ° ויאמר ליוסף

(שם מז) , ונעתק במלות (חין , יעזאנדי) :

הערה ודע כי רק העבר והעתיד יש בהם הרכבה ממלות
 הגוף , לפי שהם הפעלים האמתיים הנופלים תחת
 הזמן , וצריך שיוגבל בהם הגוף בעת הרבור , אבל הכינוי
 פועל ופעול , לפי שהם בכחינת עצמם שמות התארים ואין
 בהם הוראת זמן הוה , כמו שבארתי לפני זה , לכן אין בהם
 הוראת הגוף כלל , כי האותיות המחוברות בהם בסוף , דהיינו
 (יה) לנקבה יהודה (ים) לרבים (ות) לרכות הם סמנים
 להגביל , רק המין והמספר , כמו שהם מחוברים בשמות
 לענין זה (§ קב) וזה ראיה למה שאמרתי לעיל (§ רכא) ,

כי

כי אין הבינוני משמש במקום פעל הוה כי אם במקום שם התאר, ממה שלא הרכיבו בו אותיות ממלות הגוף כמו שהר כיבו בעבר ובעתיד, לכן אם נרצה לשמש בבינוני על פעל הוה צריך לחבר אליו אחד ממלות הגוף אני אתה כו'; והמקור לפי שהוא ממשט מהוראת זמן גוף ומין ומכפר לכן הוא ממשט ג"כ מהרכבת אותיות השמוש; והצווי ג"כ אין בו הרכבה ממלות הגוף, לפי שאינו נופל בשלשה גופים כ"א בנוכח לבר ולמ"כ ולנסתר לא ש"ך צווי כלל, והאותיות המחברות בו בסוף הם להבחין המין והמספר ולא הגוף:

§ רכב

והאותיות המחברות בפעל לשמש במקום מלות הטעם והענין הם שכעה אותיות וסמנם שו"ה בכל"ם; ואותיו שו"ה ישמשו במקום מלות הקשור (קאנייקטיונען צינדע ווערטער) ויתכן שיתחברו בכל חלקי הבנין בין בעבר ובעתיד שהם בבחינת פעלים, ובין בבינוני ובמקור שהם בבחינת שמות; ואותיות בכל"ם הוראתם מהוראת מלות היחס (פרטפזיליען, פֿארזווערטער) ולא ישמשו כי אם בבינוני ובמקור שהם שמות, שבה ישמשו מלות היחס, אבל לא בעבר ובעתיד, כי לא יתחברו מלות היחס עם פעל; ועם הצווי לא יתכן שיתחבר אות שמוש כלל וולתי וי"ו לברה:

§ רכג

ואבאר הוראות האותיות הללו בשמושם כפי סדר סמנם לבר מה שהצורך מביא אליו לדעת מהם במקו' הוה, כי פרטי הוראותם ראוי בחלק שמוש הלשון:

הש"ן תשמש בראש הפעל כענין מלת אשר או כי שהוא מענינו. דהיינו לצרף שני משפטים אשר יש להם השתתפות בענין, או שהם משתתפים בשם אחד (§ קס) ואז הוראת הש"ן במלת אשר אעלעס ד"מ • הגדלתי והספתי חכמה מכל שהיה

שהיה לפני וקהלח בו ענינו מכל אדם אשר היה לפני , או
 שהמשפט השני באור משפט הראשון, ואז הוראת השי"ן ענין
 כי דאז, לירקון טקריפטוע , ושנאתי את כל עמלי וגו' שאניחנו
 וגו' (שם) ענינו כי אניחנו ; ונקוד השי"ן לרוכ בסגל ודגש
 אחריה כמו שנגעשו שיבוא ושם) וגם כפתח . שקמתי ושופטיהי
 הה"א תשמש בפעלים על שני אופנים , האחד היא נרדפת
 כהוראתה עם השי"ן להוראת מלת אשר כמו דהלקוא אתו
 ו יהושע יו . הנמצאו פה וד' ה' א , כמו , ונקודתה עדין בנקוד
 השי"ן : והשני לשאלה או לתמה . היפלא מה , דבר (ברא' כג)
 ונקודה בשוא מרכב , ולפני אות שואית כפתח . הידעתם את
 לבן ה (שם כת) :

הי"ח תשמש ג"כ על שני פנים האחד לחבור קאזנקלויז עט
 פערבינד גסלייטען הוא לחבר כמה נשואים לנושא אחד כמלת
 וואו דא בל' א , כמו אכל ושתה , ונקרא וי' החבור , השני להפך
 פעל עבר לעתיד ועתיד לעבר קאזפערזיפוס פרוואנדלונגעלייטען) ד"מ
 אָמַר (ער טפירלך) עבר . וְאָמַר פרעה (שמות יד) (ער ווירד טפירעכען)
 עבר מהופך לעתיד , יֹאמֵר (ער ווירד טפירעכען) , עתיד , וְיֹאמֵר
 (ער טפירלך) , עתיד מהופך לעבר : וכפעל עתיד נקל הוא
 להבדיל בין וי"ו החבור ובין וי"ו ההפוך , כי אם היא נקודה
 בשוא היא וי"ו החבור , ואם היא נקודה כפתח ודגש חזק
 אהריה או בקמץ לפני אל"ף אית"ן לתשלום דגש היא וי"ו
 ההפוך , כמו וְאָמַר וְתֹאמֵר : אולם וי"ו המשמש בעבר שוה
 בנקודתה בין לחבור ובין להפוך וישתנה ג"כ לקמץ
 ולפתח לחירק ולשורק כאשר התבאר לעיל (§ לד)
 ונקודתה העצמית שוא , והענין יבדיל ביניהם אם
 יקדם לפנייה עבר הוא וי"ו החבור , כמו . וישראל
 אָהַב את יוסף וגו' וְעָשָׂה לוֹ וגו' ובראשית לז , ואם יקדם

בגדר הוראת אותיות המחברות בפעל 217 קה
לפניה עתיד או צווי הוא וי'ו ההפוך : כמו וכי יגור
אתך גר ועשה פסח וגו' (שמות יב) דבר אל בני ישראל
ואמרת . וכן אם הנגינה מלרע הוא ג"כ וי'ו ההפוך (נא) :

§ רכו

אמנם הוראות אותיות בכל"ם המשמשות במקום מלות
היחס כבר התבאר לעיל (חלק שני מאמר ב פרק י') ,
והוראת שמושם בבינוני כהוראתם בשמות ; אמנם דרך
שמושם במקור הוא , כשיבוא המקור עם כ"ת או כ"ף
הוא מתיחס על הרוב על פעל אחר בבחינת הזמן , ואם
הוא מתיחס על פעל עבר יהיה הוראתו ג"כ עבר , ר"ל
כאשר היה זה או היה זה , ואם הוא מתיחס על פעל עתיד
יהיה הוראתו ג"כ עתיד , ר"ל כאשר יהיה זה או יהיה זה ,
ד"מ . בגסוע הארון ויאמר משה (במדבר י) כאשר
נסע או אמר . בבוואם אל אהל מועד ירחצו (שמות כח)
כאשר יבואו או ירחצו בשמוע עשו וגו' ויצעק (ברא כז)
כאשר שמע או צעק . כראותו כי אין
הנער ומת (שם מד) כאשר יראה או ימות : והמקור עם
למד יבא לרוב בשני פעלים המתיחסים זה על זה
בבחינת הסבה והתכלית . ויבוא הפעל השני שהוא
התכלית ע"ד המקור עם למד כמו . באתי לרגיד לך (דניא'
ט) : והמקור עם מים יבוא בפעל שהוא גבול ההרחקה
ושממנו . כמו השמר לך מדבר (ברא לא) . וכלה מפפר
(ויקרא טז) . והזמן בו ג"כ לפי הוראת זמן הפעל האחר
הבאה בדרך החלטה אשר הוא מצטרף עליו : ובחלק שמוש
הלשון ארתיב הבאור בשמושם . ונקודתם אבאר להלן
בנקודת הבנינים :

§ רכו

והאותיות הנוספות בפעל שלא לצורך כלל הם אותיות
אניה כמו °ההלכוא (יהושע י) האלף נוסף °בגדקה
(מלאכי ב) °אלכה ואשובה (שמו ד) ההיא נוסף תשמרון
תלמדון הנוין נוסף וכלם אחר השרש :

פרק ג בגדר הגזרות ומספרן

§ רכח

כל השרשים השומרים תמונתם ומשתוים בנקודתם
ובשנוי תנועתם מצד אותיות השמוש נקראו
גזרה (קאמסט) ולכן נאמר כי פקד שמר זכר וכדומ' הם גזרה
אחת לפי ששומרים תמונתם בנקודתם על דרך אחד
ישב ילד ידע גזרה אחרת לפי שנקודתם בחבור אותיות
השמוש על דרך אחר המיוחד להם כר שב רץ גזרה
אחרת לפי שנקודתם בחבור אותיות השמות על דרך
אחר מיוחד להם :

§ רכטן

והסב' המחייבת שנוי הנקוד בגזרות הוא י או בסכת חסרון
אות אחת מאותיות השרש , או בסכת אות הנחה ר"ל
נח נסתר § והחסרון נוהג להוב , או בנוין , ר"ל כשאות
הראשון מן השרש נוין תחסר בעתיד ונשלמה כדגש , או
כששתי אותיות האחרונות דומות תחסר הראשונה
ונשלמת כדגש חזק אשר בשניה (§ לו) : והנח נסתר נוהג
באותיות אהוי"י (§ ח) על אופן אשר אבאר אותם בסמוך
וכבר ידעת ג"כ (מבוא כלל יז) , כי כל פעלי לשון עברי אין
בהם פחות משלש אותיות שרשיות , והם נשקלים על תבנית
פעל , ר"ל האות הראשון בכל שרש נקרא פ"א פעל והאות
השניה נקרא עי"ן פעל והאות השלישית למ"ד
פעל

פעל . ד"מ שָׁמַר הַשִּׁינַן פ"פ הַמ"ם ע"ן פעל והר"י ש' למ"ד פעל :

§ רל

הגזרו' המתחלפות הנמצאות בלשון הם שמונה במספר :

(א) שְׁלָמִים וְהֵם הַפְעֵלִים אֲשֶׁר שֶׁלַשׁ אֹתוֹי' הַשְׂרֵשׁוֹי' כֹּלֵם מְרַגְשִׁים בַּמְבַטָּא בְּכֹל הַבְּנִינִים וּבְכֹל הַדְּרָכִים

וּבְכֹל הַזְּמָנִים . וְזֶה כִשְׂאִין פ"פ נו"ן וְלֹא אֶלֶף אִו יו"ד וְאִין עִפּוּיִו וְאִין ל"פ אֶלֶף אִו ה"א וְאִין שְׁתֵּי אֹתוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת דּוּמוֹת בּוֹי אִו לֹא תַחֲסֹר וְלֹא תִנוּחַ אֶתֵּת מֵאֹתוֹת הַשְׂרֵשׁוֹת .

וְלִכֵּן נִקְרָא גְזֵרַת הַשְּׁלָמִים כִּמּוֹ פְקֵד שְׁמֵר :

(ב) תַּחֲסִירִים . הֵם פְּעֵלִים כֹּאֲשֶׁר פ"פ נו"ן . וְתַחֲסֹר בַּעֲתִיד מִקַּל

וּבִשְׂאֵר הַבְּנִינִים וְנִשְׁלַמַת בְּדַגֵּשׁ חוֹק בַּע"פ . כִּמּוֹ

נָגַשׁ הַעֲתִיד אָגַשׁ . הַנִּפְעֵל נָגַשׁ וְהַפְּעִיל הִגִּישׁ :

(ג) נָחִי פֶּאֶ אֶלֶף . אִם פ"פ אֶלֶף תִּנוּחַ לַפְעָמִים בַּעֲתִיד מִבְּנִין

הַקַּל כִּמּוֹ מִן אֶכֶל תֹּאכֵל :

(ד) נָחִי פֶּאֶ יו"ד . אִם פ"פ יו"ד תִּנוּחַ ג"כ בַּעֲתִיד מִקַּל וּבִשְׂאֵר

הַבְּנִינִים . כִּמּוֹ טֵן יֵלֵד אֵלֵד וּמִן יִנֵּק אֵינֵק :

(ה) נָחִי עֵינַן וַיִּו . אִם ע"פ וַיִּו תִּנוּחַ בַּעֲבָר וּבַעֲתִיד כִּמּוֹ קוּם שׁוּב

אָקוּם אָשׁוּב :

(ו) נָחִי לְמַד אֶלֶף . אִם ל"פ אֶלֶף . כִּמּוֹ קָרָא מָצָא תִנוּחַ ג"כ

בֵּין בַּעֲבָר וּבֵין וּבַעֲתִיד בְּכֹל הַבְּנִינִים :

(ז) נָחִי לְמַד הָא . אִם ל"פ ה"א . כִּמּוֹ גָּלָה עָשָׂה תִנוּחַ ג"כ בַּעֲבָר

וּבַעֲתִיד :

(ח) כְּפֹלִים . אִם שְׁתֵּי אֹתוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת מִן הַשְׂרֵשׁ דּוּמוֹת

תְּפֹל הַרְאֵשׁוֹנָה מִן הַדּוּמוֹת וְנִשְׁלַמַת בְּדַגֵּשׁ אֲשֶׁר

כְּשֵׁנִיה . כִּמּוֹ מִן סָבַב סָבַב סָבַב סָבַב :

רלא

§ רלא

ויצא מכלל מה, שאמרנו, כי בכל פעל יש להבחין בו
 תשעה בחינות: (1) שרשו, ר"ל מאיזה גזרה הוא: (2)
 הוראתו, אם הוא עומד או יוצא: (3) הבנין מאיזה תמונה
 הוא: (4) הוראת הבנין אם פועל או פעול או פעל חוזר: (5)
 הדרך: (6) הוסף: (7) הגוף: (8) המין: (9) המספר:

מ א מ ר ב

בתמונותה בנינים בשלמים נקודתם והוראתם

(דוגמה הבנינים מסודרים חמצא בלוח הפעלים)

פרק א בתמונת בנין הקל והוראתו

§ רלב

הבנין הראשון תמונתו פעל (פֿאַרמא אַקטיוו) ונקרא

בנין הקל, לפי שהוא קל כמבטא ואין לו לא
 דגש חזק ולא תוספת אות מיותר לסמן הבנין:

הַעֲבֵר (פֿרעטערטו, דיא פֿערגאנגענע לייט), יש בו תשעה

דבורים, כי היה ראוי להיות שנים עשר דבורים,

שלושה גופים ליחיד זכר ושלושה לנקבה יחידה ושלושה

גופים לזכרים רבים ושלושה לנקבות רבות, אלא לפי

שכל גופי המדבר בערו משותף לזכר ולנקבה בין ביחיד

ובין ברבים, כמו פֿאַרמא פֿאַרמא, ראוי להיות א"כ עשרה

דבורים כמו שמלות הגוף ג"כ עשרה (§ קנג) : ולפי שבעבר

גם דבור הנסתרים פֿאַרמא משותף לזכרים ולנקבות, נשארו

א"כ רק תשעה דבורים : והפ"א נקודה בכל הדבורים

בקמץ, וולתי בדבורי פֿאַרמא פֿאַרמא הפ"א בשוא

והטעם לפי שהגנינה בהם מלרע : וא"כ פ"פ תנועה

שלישות

שלישות שלפני הגינה לכן דינה להשתנות לשוא (§ כה)
 משא"כ בשאר הגופים שהגינה כע"פ כשהיא בתנועה או
 בל"פ כשע"פ בשוא וא"כ פ"פ תנועה שלפני הגינה ולא
 תשתנה : והע"ן נקודה על שלשה אופנים : או שהיא
 בפתח ונקרא משקל פֿעל כמו פֿקד זָכר שָׁמַר וזה לרוב .
 או שהיא בצירה ונקרא משקל פֿעל . כמו חָפֵץ זָקן שָׁמַח .
 או שהיא בחולם . כמו יָכַל יָגוּר גָּדוֹל ונקרא משקל פֿעל ;
 וההכרל הזה רק בשלש' רבורי הנסתרים . וכה
 משפטם : כלי נגינה מפסקת יבוא ביחיד נסתר העי"ן
 באחת משלשה התנועות שזכרתי , ובשאר שני רבורי
 הנסתר היא בשוא . כמו זָכְרָה חָפְצָה יָכְלָה זָכְרוּ חָפְצוּ
 יָכְלוּ . ובנגינה מפסקת משקלי הפתוחים בקמין
 והצרוים בצירה והחולמים בחולם . כמו אָמַר אָמְרָה
 אָמְרוּ . חָפְצָה חָפְצוּ יָכְלָה יָכְלוּ . ובשאר הגופים
 יבואו הצרוים ג"כ על משקל הפתוחים . כמו חָפְצָה
 כו' . והחולמים כלה בחולם יָכְלָה כו' . זולתי בדבורי
 יְכַלְתֶּם הֵן תתחלף החולם לקמין חטף . וכן בשאר הגופים
 עם וי"ו ההפוך יִכְלָתָ עמוד (שמות יח) . והמעם עיין לעיל

(§ כו , נא) : ול"פ בכל הגופים בשוא נח :

הבינוני הפועל (פארטיקליפּיז אקטיווא) . יש בו ארבעה
 רבורים , לפי שחסר בהם סמני הגוף
 (§ רכא) , ואין בו רק יחיד זכר ונקבה ורבים זכרים ונקבות ,
 ובכלם הפ"א בחולם . והעין ליחיד זכר בצירי . כמו פֿוקד
 ואם ל"פ הח"ע יבוא בפתח גנובה . כמו שֹׁכֵחַ שׁוֹמֵעַ
 ולפעמים יפול הצירה ויבוא הפתח גנובה תמורתו . כמו רֹגַע
 הים (ישעי' נא) . רָקַע הארץ (שם מב) . ועיין (§ ג , קעה) :
 ולנקבה פֿוקְדָה או פֿוקְדָתָּה ומלעיל . ואם ל"פ הח"ע שוכחת שומעת
 להרחבת אות הגרון . ולרבים פֿוקְדִים ולרבות פֿוקְדוֹת :
 הערה

הערה ודע כי רק בפעלים שהעבר ע"מ פעל והם פעלים ממאמר השני והתנועה יביא הבינוני בהם ע"ז , אבל בשאר הם קלים ר"ל פֿעל פעל , לפי שרוב הפעלים הבאים נל שני המשקלים האלה הם רק מקרים ממאמר האיכות והכמו' הבלתי מודים שני ותנועה אין בהם לא ב"נוני פועל ולא פעול , אך התאר הבא ע"מ העבר , כמו זָקַן זָקְנָה זָנִים זָקְנוּת יְכַל יְכָלָה יְכָלִים יְכָלוּת והם שמות התארים לפי שאין בהם מתכונת הפעל רק מה שנקשר בהם הזמן (וזה בעבר ובעתיד , אבל בכינוני שנופל מהן הזמן ישובו לתכונותם הראשונה לשם , כי אין בהם שני ותנועה מה שיורה על פועל הוה , וגם אותם שהם ע"מ פעל אם הם ממאמר האיכות והכמות אין בהם פועל ופעול , כמו מֵן חָפֵס חֲכָמָה לא נאמר בכינוני חוֹכֵם כו' אם חָפֵס חֲכָמָה כו' , והם ג"כ שמות התארים , ועיין לעיל § (ג) ההכרל שבין עבר לנקבה יחידה נסתרת בנגינה מפסקת ובין הבינוני משקלי פֿעל פעל :

הפעול (פארטיקליפ פאטיווא) , הפ"א בקמץ ליחיד זכר
 לכר ובשאר הגופים בשוא לפי שהיא שלישית לנגינה , וככלם העי"ן בשורק . והפעול לא יבוא רק בפעלים יוצאים , אבל בפעלים עומדים אף שיש בהם פועל . כמו עומד יושב הולך אך פֿעול לא שייך בהם , כי אין בהם מקבל הפעולה זולת הפועל , ומה שנמצא בַּטוֹחַ עָרוֹם עָצוֹם הם שמות התארים וענינם אחד עם הפועל :

העתיד (פֿוטורוס , דיא קונסטויגע לייט) , יש בו עשרה דבורים כמספר מלות הגוף , אך יש בהם שני דבורים המשמשים לשני גופים . כי מלת תִּפְקֹד משתמש לזכר נוכח ולנקבה נסתרת . וכן דבור תִּפְקְדָנָה משתמש כאחד לנוכחות ולנסתרות נקבות ; והענין יבדיל ביניהם ד"מ מכל עין הגן אכל האכל (ברא' ג) לזכר נוכח . ותקח מפריו ותאכל (שם) לנקבה נסתרת . ולא עשו המילדות וגו' ותחיינן את הילדים (שמות א) לנקבות נסתרות . מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיינן את הילדים (שם) לנקבות

נוכחות

נוכחות : והאותיות המשמשות להבדיל בין הגופים הם
 אותיות איתן לפני השרש ונקודתם בחירק ואלף
 שהיא גרונית בסגל והפ"א בשוא נח . והעין נקודה
 על שני פנים . או שהיא בחולם ונקרא משקל אפעול .
 כמו אזכור תשמור יפקד . או שהיא בפתח ונקרא משקל
 אפעל . כמו אשלח ישכב תשמע ; ורוב פעלים יוצאים
 ע"מ אפעול והעומדים ע"מ אפעל . ואם ע"פ גרונית או
 לפ"ח"ת או ע"ן גם היוצאים בפתח . כמו ישאל יבער
 ילעג ישמח ישמע ; וקצתם יוצאים מהם . כמו אועוס
 ינהום ; וקצתם יבואו על ב' המשקלים כמו וישבת המן
 (יהושע ה) למה תשבת המלאכה (נחמי ו) . והנה לפ
 בשוא נח . וכדבורים שסופם יו"ד או ו"ו נחנסתר היא
 בתנועה והעין בשוא . כמו תפקדי תפקדו ישלחו . וכן
 בשאר הגופים כשיבוא כהיא נוספת . כמו אשלחה
 נשמרה ; ובנגינה מפסקת ישבו הפתוחים לקמן
 והחולמים לחולם . כמו אשלחה תשכח תשכחי תשלחו
 אזכורה ישבותו :

המקור (אחדים אינפניטין) . הפ"א בקמץ . וזה כשהוא זולת
 בכלים אבל עם בכלים הפ"א בשוא . והעין
 ג"כ או בחולם כעתידיים הבאים למשקל אפעול . כמו
 בפקוד אותם (שמות כח) פשמוע לשמור . או בפתח
 כעתידיים הבאים למשקל אפעל כשכב בשכב לשכב ;
 ונמצא הפ"א בשוא גם כלי בכלים . עת ספוד ועת רקוד
 (קהלת ג) לפני מלך מלך (כרא לו) ביום שמוע אישה
 (במד' ל) בימי שפוט השופטים (רות א) ; ונקוד אותיות
 בכלים במקור בחירק קטן . ואחר המ"ם דגש להורות
 על חסרון גו"ן מן ; ולפעמים יבוא המקור כהיא נוספת .
 ובעבור זה תשתנה תנועה ע"פ לשוא ושוא פ"ב לתנועת
 קלה

קלה . או אותיות בכל בשוא . כמו **לְמַשְׁחָה** בהם
 (שמות כט) **לְקַרְבָּה** אל המלאכה (שם לו) **לְאַהֲבָה** את
 יי **וּלְדַבְּקָה** בו דברי א) . אך המ"ם לעולם בחירק בעבור
 הדגש שאהריה :

בְּצוּוֹי (חזרוס אינפראטיב) . הוא שוה תמיד לעתיד בלי איתן .
 ואם תסיר איתן מן העתיד יצא לך הצווי . לכן
 אם העתיד על משקל **אִפְעוּל** הצווי ע"מ **פְּעוּל** . כמו
 מן **אִזְכּוּר** ישמור הצווי **זְכוּר** שמור . ואם העתיד ע"מ
אִפְעַל הצווי ע"מ **פְּעַל** . כמו מן **אִשְׁלַח** אקרב הצווי **שְׁלַח**
 קרבוזה ליחיד זכר . ולרבות נקבות . כמו **שְׁמַרְנָה** שלחנה .
 ובשאר הגופים הפ"א בחירק והיא ת"קל . וע"פ בשוא נע
 כמו **שְׁמַרְי** שמרו שלחי שלחו . ובהפסק קיים הפ"א בשוא
הִרְגוּ (במדבר לא) **עֲמְדוּ** (נחיים ב) ; ולפעמים יבוא הצווי
 ליחיד בה"א נוספת בסוף ובעבור זה תשתנה תנועת ע"פ
 לשוא ובהכרח תשתנה שו"א פ"פ לתנועה קלה . ואם הוא
 ממשקל **פְּעַל** תבוא לרוב בק"ח **יִזְכְּרָה** לי אלוה (נחמי
 ה) **שְׁמַרְהָ** נפשי (תהלים כה) . וממשקל **פְּעַל** תבוא לרוב
 בה"ק כמו **שְׁלַחָה** הנער (ברא' מג) **שְׁכְּבָה** עמי (שם לט) .
 ומעטים להפך **קַרְבָּה** אל נפשי גאלה (תהלים מט) **מִכְרָה**
 כיום (ברא' לו) . ואם ל"פ גרונית שוא הפ"א קיים גם בה"א
 גוספת כמו **שְׁמַעָה** סלחה (דניאל ט) **רַפְּאָה** נפשי (תהלים
 מא) . ועיין לעיל (§ עב) . והנה אין בצווי כי אם ארבעה
 דבורים . לפי שלא שייך צווי כי אם לגוף נוכח . אבל לגוף
 נסתר לא שייך צווי כלל . וכן לא שייך צווי למ"ב . ע"כ
 חסר בהם שמונה דבורים . ונשארו רק ארבעה דבורים
 ליחיד וליחידה לרבים ולרבות :

§ רלג

והוראת חבנין הקל הוא פועל ויתכן שיהיה או פעל עומד
 ממאמר

ממאמר האיכות והכמות, או ממאמר השנוי והתנועה
או שיהיה פעל יוצא לשני: ומקצת הפעלים הם במקום
אחד עומדים ובמקום אחד יוצאים, ד"מ ו"איש ישראל
הִפֵּךְ (שופטי כ) עומד. הִפֵּךְ לבס לשנוא עמו (תהלי'
קה) יוצא. והורדן מֵלֵא על כל גדותיו (יהושע ג) עומד.
וכבוד ה' מֵלֵא את המשכן (שמות לד) יוצא. ועיין בחלק
אוצר השרשים שלי שרש מלא. ונקל הוא להכיר
העומד מן היוצא, כי על פעל עומד אינו נופל שאלת
מה פֵעַל? לפי שאין בו גוף מקבל הפעולה. כי שאלת
מה היא השאלה לדעת גוף הפעול. כמו מה אכל? מה
בנה? ע"כ לא נכון לומר מה עָמַד? מה יָשַׁב? ואף לא
שאלת את מי? אבל יתכן לשאול מי עָמַד? מי יָשַׁב?
כי הוא שאלה לדעת הפועל, וכן לא יבוא בפעל עומד
בינוני פעול ולא בנין נפעל, ואיננו נקשר בכנויים, ויש
יוצאים מהכללים האלה ויתכארו במה שיבוא:

פרק ב בתמונת בנין נפעל והוראתו
§ רלד

הבנין השני תמונתו נפעל (סֵאֲרַח סֵאֲטִי וו), ויש לו סמן
חבנין והוא נו"ן בחירק לפני השרש:
הֵעֵבֶר הנו"ן בחירק קטן ופי"פ בשוא נח ושאר נקדותו כאשר
בקל. כמו נִפְקַד נִפְקְדָה כו':
הבינוני העיין בקמץ בכלה. ובכל שלשה בניני הפעולים
יש ההבדל הזה בין העבר לכינוני, כי בעבר
ע"פ בפתח ובינוני בקמץ, ואולם העבר לנקבה יחידה
נסתרה בכואו בניגונה מפסקת ג"כ בקמץ אך חנגינה
תבדל ביניהם, כי בעבר הנגינה מלעיל לפי משפט
הפעלים להיות הנגינה תמיד בע"פ אם היא בתנועה
(§ נא) מו

(§ נא) . כמו . אחת מהנה לא . נשברה (תהלים לד) .
 ובבינוני הנגינה מלרע לפי משפט השמות להיות
 הנגינה בתנועה האחרונה אם היא ת"ג (§ נ) . כמו
 סרוח נשברה (שם נא) : והנה אין פעול בכנין הזה לפי
 שהוא כלו פעול :

העתיד בו נפל הנו"ן סמן הכנין • ונשלם בדגש אשר
 בפ"פ . כמו אפקד ת אפקד . ואיתין בכנין הזה
 לעולם בחירק בכל הגזרות . וולתי כשפ"פ אות אהחעד .
 כי אז אית"ן בצירה לתשלום דגש . כמו יאסף ירהג . וגם
 אלף אית"ן לפעמים חירק בכנין . הזה . כמו אנכי
 אשבע (ברא' כא) משא"כ בקל . וע"פ בצירה לרוב . ובהיא
 נוספת בשוא אמלטה גא (שם יט) • ואפקדה (שמות יד)
 ועם ו"ו ההפוך לפעמים בפתח • ויגמל (ברא' כא) • וינפש
 (שמות לא) . וכשהם מלעיל יבואו בסגל • ויאסף אל עמיו
 (ברא' כה) • ויתשבר (כד קהל' יב) • וילחם (שמות יז) ולרבות
 נקבות העי"ן או בצירה תפקדנה או בפתח • תזכרנה
 (ישעי' סה) :

המקור בא"כ בחסרון נו"ן סמן הכנין ונשלם בדגש
 אשר בפ"פ . ולפי שאין דגש חוק בראש המלה
 לכן שמו היא לפני השרש . כמו הפךד . ובכוא המקור
 עם ב"ד תחסר הה"א לפעמים . לזי שבלא היא ג"כ יתכן
 לבוא דגש חוק . כמו • ובכשלו (משלי כד) • ולענות (שמו י)
 הצירה לתשלום דגש (§ ד) . ועם כ"ף לא נמצא שתחסר
 הה"א . ועם שמוש מ"ם א"א שתחסר . לפי שגם אחרי
 המ"ם צריך לבוא דגש להורות חסרון נו"ן מן . ואין דגש
 אחד מורה על ב' אותיות ולא יבואו שני דגשים באות
 אחת ע"כ המ"ם לעולם בצירה לתשלום הדגש אשר
 ראוי לבוא בת"א . והה"א בחירק ודגש אחריה על חסרון

נו"ן

נרין
 בנו"ן
 נשא
 הצווי
 הגזר
 והור
 ר"ל
 המי
 המי
 יתכ
 חור
 מה
 כל
 פע
 וכל
 הור
 לך
 נני
 גה
 זה
 ש
 יור
 קר
 וב
 נש
 כי

נרין נפעל . כמו מהפקד . ומעטים נמצאים שיבוא המקור
בנוין וכלי היא . נכסוף נכספת (ברא לא) ונשאל
נשאל (ש"א כ) :

הצווי שוה למקור . הפך ד נא מעלי (ברא יג) והסגל
לפי שהנגיני' מלעיל . והכלל בכל הבנינים ובכל
הגזרות הצווי ליחיד שוה למקור , זולתי בבנין הקל :

§ רלה

והוראת הבנין הזה : (א) רוב הוראתו פעול תולדת הקל ,
ר"ל אם השרש הוא פעל יוצא , וכשהפעל נושא
המשפט יבוא הנשוא בבנין הקל , וכאשר הפעול נושא
המשפט יבוא הנשוא בבנין נפעל , ובהוראתו עד"ו לא
יתכן בו צווי כלל , למעם שהתבאר לפנים : (ב) יש לו ג"כ
הוראות פעל עומד , וזה לרוב בפעלים שהוא פועל מצד
מה ונפעל מצד מה . כמו נלחם גזר נכנע נשען נבהל .
כל אלה בעשות הפועל הפעולה יהיה הוא בעצמו מקבל
פעולה מאחר , כי הנלחם יש לו צד שכנגדו הלוחם עמו
וכל נזחר יש לו מזהיר , וכן השאר , ורוב הפעלים אשר
הוראתם בנפעל עומד לא ימצאו בקל זולתי קצתם , כמו
לחם נלחם קרב ונקרב בעל הבית (שמות כב) שאר נשאר
נגש ונגש משה לכדו (שמות כד) מלא נמלא הלך
נהלך חלה נחלה היה נהיה . אך בקצתם יש הפרש
זה ביניהם , כי בקל יורו לפעמים תכונת הדבר ולפעמים
שנוי הדבר כמבואר לעיל (§ רטז הערה) , ובנפעל
יורו תמיד שנוי . ד"מ חלה (ער וואר איזט ווארדע
קראנק) . נחליתי (איד בין קראנק ווארדען) . וכן היה נהיה .
ובהוראתו עד"ו יתכן בו ג"כ צווי . כמו ונהלחם בעמלק
(שמות יז) הנגש ; וכ"ז בשנוי הבא מצד הנושא אבל
בשאר הנפעלים מזה שהשנוי מצד הטבע לא יתכן צווי
גם

גם בהם אף שימצאו בקל . והבן : (ג) יש לוג'כ הוראת
 התפעל הפעיל פעולה בעצמו . כמו השמרן לכם עלות
 בהר (שמות יט) (ויאט חייך אין חלט) . וכן ישמשו כאחד במקום
 אחד . כמו ויתחבא האדם ואשתו (ברא' ג) כי ערום
 אנכי ואחבא (שם) וכן ישמש שרש אחד בנפעל פעם
 פעול מאחר ופעם פעול מעצמו . דים ונמכר בנגבתו
 (שמות כב) עי' ביד כי ימוך אחיך ונמכר לך (ויק כה)
 מוכר את עצמו מפני החקו . כמו שדרשו רז"ל . וכן
 טובביא גשמר (הושע יב) פעול ונשמרת מכל דבר רע
 (דברים כג) השמרו עצמכם :

פרק ג בתמונת בנין פעל והוראתו

§ רלו

הבנין השלישי תמונתו פעל (סמאח אקטיווח)
 והמדקדקים הראשונים קראו לו בנין הבכד
 הפך הקל . לפי שסמנו דגש חזק בע"פ שמכביד על
 המכטא :

העבור פ"פ בחירק בכל הגופים וע"פ בצירה ליחיד זכר
 לבד וכשאר בפתח . ועל המעט גם ליחיד זכר בפתח כמו
 אבד ושבר בריחיה (איכה ב) . וכיותר כשל"פ גרזנית :
 הבינוני והפעול במ"ם בראש ונקודה בשוא , ובבינוני
 פ"פ בפתח . ובפעול כקבוץ . וסמנם מפ"מ
 וע"פ בבינוני בצירה ליחיד וכשאר הגופים בשוא . זולתי
 נקבה יחידה כאשר סמנה תיו בסוף מפקדת . ובפעול
 ע"פ בכלם קמוצה , כי כל הבינונים הפעולים עי"ן פעל
 תמיד בקמץ :

העמיד נקוד אית"ן כנקוד מ"ם הבינוני בשוא ופ"פ
 בפתח בכל הגופים וע"פ לרוב בצירה ומעטים
 בפתח

בפתח כמו אֲדַבֵּר אֶשְׁלַח ובהפסק אֶשְׁלַח . ובה'א נוספת
 בשוא אֹמְרָה . ובהפסק אֲדַבְּרָה וכן בשאר הנופים . וכוי'ו
 החבור וְאֲדַבֵּר וְתִדְבֵּר וַיִּפְקֵד . וכוי'ו ההפוך וְאֲדַבֵּר
 וְתִדְבֵּר וכו' :

למקור פִּקֵּד וכא העי'ן בחולם יִסְוֹר יִסְדְּנִי יה (תהל'קית)
 ובה'א נוספת וַיִּמְרוּ לאלהינו (שם קמו) ואותיות
 בכ"ל גי'כ בשוא . אך המ'ם בחירק מפני הדגש שאחריה :
 הצווי ליחיד שוה למקור פִּקֵּד . ובה'א נוספת מְלַמֵּה
 נפשי (שם קיו) ; ודע כי כשע"פ אחת מאותיות
 אהחע"ר שאינם מכשרים לקבל דגש ישתנה הת"ק
 שבפ"פ לת"ג לתשלום דגש ס"ח בכל הבנין, כעבר החירק
 לצירה כמו בְּרַךְ ת' בְּרַךְ . הפתח בכינוני ועתיד מקור
 וצווי לקסין . כמו מְבַרֵךְ אֲבַרֵךְ בְּרַךְ . ותקבוץ בפעול
 לחולם . כמו מְבַרֵךְ ; וטעם החלוק הזה התבאר לעיל
 (§ כח) ; ומהם שיבואו בלי תשלום . כמו גֵּאֵן בְּעַד
 בַּחשׁ יִנְהַג יִנְהַל :

§ רלו

והוראת בנין הזה (א) הונח בעצם וראשונה להוציא לשני
 הפעלים העומדים בקל . כמו אָבַד עומד . אָבַד יוצא לשני ;
 ואם הוא בקל תאר ממאמר האיכות והכמות , יורה הבנין
 הזה הקיום והחלמת התאר במתואר . כמו וַיִּמְכַּא אֹתוֹ
 הַכְהֵן (ויקרא יג) (סיר אונרין ערקלעהרטן) וכן וַיִּמְדְּרוּ (רי"ן
 ט"ו עכ"ט) ; ואם הוא בקל יוצא לשני . יוציאו הבני' הזה
 לשלישי . כמו שָׂכַח (ער האט עערגעססען) שָׂכַח (כר האט
 עערגעססען לאססען) לָמַד (ער האט געלערנט) לָמַד גר האט
 געלעהרט) , והוא פעל יוצא לשנים פעולים ; ואם ל' ימצא
 רק בבנין פעל יש לו הוראת הקל . כמו מְהַרְצֵה : (כ)

או שהוא בשני הבנינים עומד או בשניהם יוצא, ומורה
 הבנין פעל חזק הפעולה והתמדתה יותר מבקל, כמו
 צמח צמח בשניהם עומד אלא שמורה בפיעל חזק
 הצמיחה ביותר מהירות, וכן הלך הלך הראשון הליכ
 גופני והשנית תהלוכות נפש והנהגה תמידית במדות
 (ומדעין) או הליכה תמידית (ומדעין). שלח הוא שליחות
 לחזרה שלח הוא שלוח פטורים עזיבה תמידית
 ושניהם יוצאים וכן אכל (טסטן) אכל סעולעהרען (ג) וכן
 יורה הבנין הוזה הפך הענין המוכן במלה, וזה רק בפעלים
 הגגורים משמות ד"מ דשן (אטע). ונדשנו את המזבח
 (כמדבר ד) ענינו הסרת הדשן, תבואתי תשרש (איוב
 לא) ר"ל עקירת השרשים; ומעטים נמצאים בקל
 להוראה הזאת ונערפתו (שמות יג) כריתת עורף, לא
 תזמור (ויקרא כה) כריתות הזמורה, ויתבאר עוד מזה
 בחלק שמוש הלשון: (ד) או שישתנה הוראתו בפיעל
 מהוראתו בקל, מהר בקל ענין מוהר ומתן ובפיעל מהר
 בהלה ומהירות, בך בקל כריעה בך בפיעל ברכה:

פרק ד בתמונת בנין פעל

§ דלח

הבנין הרביעי תמונתו פעל (סאראא פאסטיווא) וסמנו

ג"כ דגש בע"פ כמו בפר ספר:

העבר פקד הפ"א בקבוץ בכל הבנין ודגש אחריה

ואם ע"פ אות אהחע"ד הפ"א כהולם ככל הבנין,

כמו בך, וע"פ בעבור ובעתיד בפתח ובבינוני בקמץ

כמשנט הבינוני בכל הפעולים, זולת הקל, לבוא בקמץ

בע"פ כמו פקד, ופעול אין בו כמו שכתבתי הטעם בבנין

נפעל; נקודת אית"ן בעתיד וכ"ל במקור בשוא

והכלל

והכלל כל האותיות המשמשות לפני השרש ראויים להנקד בשוא אם אות השרש שאחריהם בתנועה, ולכן כל אותיות המשמשות לפני השרש בשתי בנינים האלה דהיינו המ"ם בבינוני ובפעול ואית"ן בעתיד וככ"ל במקור לעולם נקודים בשוא בכל השמונה גזרות, לפי שבהם הפ"פ לעולם בתנועה בעבור הדגש שבע"פ: המקור ע"פ בהולם. כמו ° גנב גנבתי (בראשית מ). וצווי לא ימצא בו כלל. לפי שהוראת הבנין הזה רק פעול תולדת בנין פעל. ר"ל המקבל הפעולה מן הפועל הבא בפעל כי כאשר תאמר על הפועל שבר תאמר על הפועל שבר ולכן שוה לו בסי הבנין: והמדקדקים קראו לו בנין שלא נזכר שם פועלו, לפי שהוא פעול תמיד מאחד ואיננו כבנין נפעל, שיש לו ג"כ הוראת פעל עומד, ע"כ לא יתכן בו צווי, ואף שהבנין הזה תולדת בנין פעל; וימצא לפעמים פעול על פועל קל כמו זרק על קל זרק; וכן בא יגחם הנפעל על פיעל גחם:

פרקה בתמונת בנין הפעיל והוראתו

§ הלט

הבנין החמישי תמונתו הפעיל (פאראא חקטיווא) וסמנו ה"א לפני השרש, ובכבדים שע"פ כחורק והם ג' גופי הנסתרים יבוא יו"ד נח נסתר אחריה: העבר הה"א כחורק קמן ופ"פ בשוא נח וע"פ בשלשה גופי הנסתרים כחורק גדול. כמו הפקיד הפקידה הפקידו, ובשאר הגופים בפתח. כמו הפקדתו: הבינוני והפעיל יבואו בתוספת מ"ם בראש וה"א סמ הבנין נשמט, ובבינוני המ"ם בפתח ובפעולן בקמין חטף אי בקבין, וסמנם מ"פ, מ"פ או מ"פ. מ"פ. וע"פ בבינוני

בבניו בחירק גדול מפקיד מפקדה או מפקדה מפקידים
 ותובפעול כלו ע"פ בקמץ גדול משחת או משלך
 משלכה :

העתיד איתן בפתח כנקוד מים הבינוני אשליך . וע"פ
 לרוב בחירק וי"ד נחה אחריה , מעטים בצירה
 וכלי י"ד סיכרת"י (תהלי יב) או בפתח כשל"פ גרונית , כמו
 א"ל תשמע קולך (שופטי יח) ואל יבטח אתכם (מ"ב
 יח) וכיו"ז ההפוך תמיד בצירה סיבדל אלהים (ברא א) .
 זכרבים נסתרים ישתנה החירק לפעמים לשוא כיו"ז
 ההפוך סיבדקו אותו (שא לא) סיבדרכו את לשונם (ירמי
 ט) . זרע כי ס"ם הבינוני ואיתן העתיד היה ראויים
 לבוא בשוא כדין אותיות המשמשות בראש כמבואר
 לעיל בפעל . והיה ראוי לבוא אחריהם ה"א לקמן
 הבנין בפתח מהפקד אהפקיד . אלא שהשמיטו ה"א
 והטילו . תנועתה על אות השואית אשר לפני כמשפטה
 לרוב בה"א אשר אית שואית לפני (§ ד , כו) , ומעט
 מוער שיבואו בה"א כתובה לארכעתם מהקצעות (יחו
 כו דלותי ולי יהושיע (תהלי קיו) . יהודה לתפלה
 (נחמי יא) . מושלו יהילילו (ישעי נב) :
 המקור ה"א בפתח והעין לרוב בצירה . כמו השקמי
 ולפעמים בחירק ה"כרית (ירמי מד) ה"זכיר
 (שיב יח) . ומעטים בפתח ה"פצר (שא טו) ועם בכלים
 לעול בחירק ה"לקמין איפה ועמוס ח) . ואותיות בכל
 בשוא ולפעמים תפול ה"א והוטל תנועתה על אות
 השמוש שלפניה כאשר בביוני ובעתיד ה"לגפיל ירך
 (במדב ה) ה"לשמיע בקול חודה (תהל כו) . אבל עם מ"ם
 לא מצאנו שתשמט ה"א , והיא נקודה בצירה לתשלום
 הדגש אשר ראוי לבוא בה"א :

בתמונת בנין הפעיל והוראתו 233 ק"ג
 הצווי ליהוד הפקד בצירה ומעטים בפתח באות גרונית
 המעמד (תהלים סט) ° הרחק (אויב יג) . וכהיא
 נוספת בחירק האזינה הקשיבה . וכן בשאר הגופים
 הפקודי האזינו . ולרבות בצירה הפקדנה או השמענה
 באות הגרון :

§ רמ

והוראת הכנין הזה : (א) או שפעלים העומדים בכנינים
 הקודמים יוציא הכנין הזה לשני . כמו עמד (ער טטורד)
 העמיד (ער האט געטטעלט) . וכן שכב השכיב רכב הרביב
 והפעלים היוצאים לשני בכנינים הקודמים יוציאם הכנין
 הזה לשלישי . כמו מת (ער טטורב) עומד . מותת (ער
 טטורטעטע) יוצא לשני . המית (ער האט אונדברונגען לאססען) יוצא
 לשלישי . וכן פרת בלי אמצעי הקרית עי אמצעי . וזה
 עקר הוראתו לסכב גוף אחר להיות פועל ; וזהו ההכרל
 בינו לבין יוצא לשלישי בפועל , כי שם יש שנים פעולים
 זפועל אחד , ובהפעיל הגוף האמצעי פועל מצד ופעול
 מצד , והראשון רק פועל סבה , והשלישי רק פעול , וגם
 בו יש במקום אחד עומד ובמקום אחר יוצא כי יעשיר איש
 עומד . אנכי העשרתי את אברם יוצא (ב) או שישתוה
 אל אחד מהכנינים הקודמים להוראת עומד או יוצא ,
 אלא שמורה בהפעיל חזק הפעולה והתמדתה יותר
 מכנינים שלפניו ; וכן ימצאו פעלים שמציאותם רק
 בהפעיל ולא בכנינים שקדמו , והוראתם כהוראת הקל ,
 כמו השנים השליך : ויתר הוראתו אבאר בחלק שמוש
 הלשון :

פרק

מז

פרקו בתמונת בנין הפעל

§ רמא

הבנין הששי תמונתו הפעל (dermas passivus) . וסמנו
 ג"כ ה"א בראש * וכל האותיות המשמשות
 בראש השרש נקודתם או בקמץ חטף או בקבוץ . וע"פ
 בעבר ובעתיד בפתח ובכינוני בקמץ ובמקור בצירה
 העבר הפקד או השלך . והבינוני הפקד הפקדה או השלך
 השלכה כו העתיד תפקד תקמר או תקדש . וגם כו נפל
 ההיא והואל תנועה על אותיות איתן . המקור הפקד
 כמו וְהִמְלִיחַ לֹא הִמְלִיחַ וְהִחְלִיט לֹא הִחְלִיט (יהו"ו)
 ופעול וצווי אין בו . לטעם שהתבאר בפעל . כי גם הבנין
 הזה הוראתו תמיד פעול מיר הפועל הבא בהפעיל ולכן
 שוה לו בסמן הבנין :

פרק ז בתמונת בנין התפעל והוראתו

§ רמב

הבנין השביעי תמונתו התפעל (וערכא רעליפראקא)
 וסמנו ה"א תי"ו לפני השרש ודגש חזק בע"פ :
 העבר הה"א בחירק ואחריה התי"ו בשוא נח , ונקודת
 השרש כנקודת המקור בבנין פעל . (כי כל התפעל
 שוה בהוראת הפעל עם הפעל . רק שבפעל תצא הפעולה
 לאחר ובהתפעל חוזרת אל עצמו כמבואר להלן) § רמד .
 ואם תסיר אותיות השמוש יצא לך מקור בנין פעל . כמו
 התפקד או התחזק : והבינוני בתוספת מים . בראש ובחירק
 והיא סמן הבנין נשמטה . כמו מתפקד ; ופעול אין בו :
 והעתיד איתן ג"כ בחירקובלי היא כמן הבנין אתפקד
 או בפתח העיין ° תתקדר (משלי כה) . ואם ע"פ אות
 אהחציר

אחהע"ר הפ"א בקמין ככל הכנין לתשלום דגש , כמו
התפאר מתברך אתפאר . ולפני היא חית לפעמים בלי
תשלום . כמו את הלה (ברא לג) . ובהפסק מאמר שבא
העי"ן בקמין הפ"א בסגל . כמו ועל עבדיו יתנחם (דברים
לכ) . תתנחלו (כמדבר לג) . והטעם עיין לעיל (ס ל) :
המקור והצווי ליחיד שוים לעכר , והענין יכדיל בנייהם :

§ רמג

ודע כי כשפ"פ אחת מאותיות השריקה דהיינו זסצ"ש
יש להם דינים מיוחדים בכנין התפעל , כי אם פ"פ סמ"ך
או שי"ן תבא הפ"פ לפני תי"ו התפעל . כמו הסתבל מן
סבל השתבח מן שבח . ואם פ"פ צד"י תהפך התי"ו
לטי"ת ויקדם לה ג"כ פ"פ . כמו נצטרקת התצדק . ואם
פ"פ זי"ן תהפך התי"ו לדל"ת וג"כ תקדם פ"פ . כמו
התמנתון (דניאל ב) ת התמנתון . וואף שהוא לשון
ארמי , הדין נותן שגם בעברי כן הוא , כי שתי הלשונות
אחיות הנה) , ומעם השנוי הזה בעבור כוכר מכטא התי"ו
לפני ארבע אותיות השריקה הללו , ואם פ"פ דל"ת או
טי"ת תפול התי"ו לדוב ונשלמה בדגש , כמו וישמע את
הקול מדבר (כמדבר ז) ת מדבר . תטמאו (ויקרא יח) ת
תטמאו . וזה לפי שהם קרוכים במכטא ודינם כשתי
אותיות דומות שתפול הראשונה ונשלמת בדגש :

§ רמד

והוראת הכנין הוה : (א) הוראת פעל חוור , ר"ל אם
הפעל בכנין פעל יוצא לזולתו ישיב הכנין הוה הפעולה
אל עצמו באופן שהוא בעצמו הפועל ומקבל הפעולה ,
ד"מ גלה (ער האט אויגעדרקט) התגלה (ער האט זיך ועלכסט
אויגעדרקט) ; ויתכן ג"כ שיהיה הפעולה חוזרת אליו עיי
אמצעי

אמצעי בענין שהוא יוצא לשלישי בפעל או בהפעיל
 באופן שהוא מסכב לאחר שיפעל בו. ד"מ התגלה (ער
 האט זיך טעערטן לחססען). וואראך מתבוססת בדמיה (יחו"ז)
 (דוח האסט דיק מין דיינטען אייגענטן בלוטע לערטערטען לחססען);
 ולדעת קצת המדקדקים האחרונים יש להוראה הזאת
 בנין מיוחד ונקרא התפעל. והוא הפעול מן התפעל. כמו
 שנמצא ג"פ. והלויים לא התפקדו (כמדבר ב) (יא
 האבען זיך ניכט מיטלעהלטן לחססען). וראיתם בזה. כי בבנין
 התפעל הה"א בחירק והוא פועל כה"א בנין הפעיל,
 ובבנין התפעל הה"א בקיח והוא פעול כה"א הפעל. והם
 דברים של טעם, ועיין להלן (§ רסא); ועכ"פ סמנו יורו
 על הוראתו, כי הה"א מן בנין הפעיל המורה על פועל
 מסכב, והרגש מן פועל המורה על חווק הפעולה, והתי"ו
 מן מלת את המורה על הפעול אשר בו. ודרך כלל
 אומר לך: כל בנין התפעל שתמצא פועל ממנו, יהיה
 תמיד בהתפעל חוור על כונת מה שהוא בפועל יוצא,
 ד"מ ענה קל ענינו תשובה (אנטווארטען). ובפועל ענינו
 יסורין (קאסטייען). ובבנין התפעל הוא עדין חוור התענה
 (זיך קאסטייען): (ב) ואם הוראת השרש בשאר הכנין
 מקרה מסאמר האיכות והכמות הבלתי מורה שנוי
 ותנועה, יורה ההתפעל על כ' דרכים, או שישוב להיות
 בו פועל המורה עשית פעולה בעצמו. כמו התחוק
 התאמן התקדש התגפל. או שיורה פעל מדומה מתאר
 עצמו בתאר מהואינו כן (מיראניט). כמו מתעשר מפאר
 עצמו שהוא עשיר ואינו. וכן מתרושש מתגדל מתפרך
 מתפאר מתגבר מתחלה ודומיהם: (ג) וכן ימצאו
 פעלים שלא יבואו רק בהתפעל והוראתם פעל עומד
 כקל. כמו התפלל התתנן: והכלל הזה אחר המדקדקים
 בכל הבנינים אשר יבוא פעל בהם ולא ימצאו בקל היה
 הוראתם

בתמונת בנין התפעל והוראתו 237 קטו
הוראתם כהוראת הקל . כמו נשבע גוהר בנפעל . הבר
מהר צוה בפעל . השבים השליך בהפעיל . וכן כאן :

מ א ר ג

באור הגזרות שאינם שלמים

פרק א גזרת חסרי פ"א נו"ן :

§ רמה

הפעלים אשר פ"פ שלהם נו"ן נקראו גזרת חסרי פ"א
נו"ן , לפי שבקצתם תפול נו"ן פ"פ ונשלמת
בדגש אשר בע"פ . כמו נגש נגח גפל :
בנין הקל והעבר והבינוני והפעול יבואו ע"ד השלמים :
לפי שאין לפניהם אות . וא"א שתפול הנו"ן
ותשלם בדגש . כי אין דגש חזק בראש המלה . אבל
בעתיד תפול הנו"ן ותשלם בדגש אשר בע"פ . לפי
שאותיות איתן לפניה . כמו אגש יגח ע"מ אפעל . יפל
יחור ע"מ אפעול ; וקצתם יבואו בשלמות . כמו ינצור
ינמור . ומהם יבואו על שני הפנים . כמו לא תקום ולא
תמור (ויקרא יז) ; ואם ע"פ גרונית אורי"ש יבואו לעולם
בשלמות כמו יגאק יגהם יגעם ינער אף בשרש נחת
העתיד . יחת עלינו (ירמיה כא) כחסרון נו"ן ובצירה
לתשלום דגש . ומלת ונתהום הארץ (ש"א ד) לד"ק שרשו
נתם . ובא ג"כ נח ת' דגש וע"מ אפעל . ולדעת הרד"ק
שרשו הים . ולדעת הראב"ע שרשו הים . ולדעת שניהם
הוא מנפעל : המקור יבוא לרוב בשלמות . כמו הלונך
ונכוע . גפול תפול . לנגוע . אך לפעמים תחסר הנו"ן ובא
בסופו תי"ו נוספת , וזה אינו אלא כשמחובר בו אחר
מאותיות

מאותיות בכלים או את הכנוי . כמו בַּגֶּשֶׁת בַּגֶּשֶׁת לַגֶּשֶׁת
 מַגֶּשֶׁת וּמַלְעִיל . עד גֶּשֶׁתוֹ : והצווי גִּיב או בשלמות . כמו
 נָפְלוּ עֲלֵינוּ . או בַּחֲסָרוֹן . בְּמוֹ גֶּשֶׁתוֹ . ובפתח . שֶׁל נַעֲלִיךְ
 (יהושע ו) . ובהיאנוספת . גֶּשֶׁת נֹא וְשָׁקָה לִי (ברא' כז) :
 ואות' שהם למשקל אֶפְעוּל לא מצאנו הצווי בַּחֲסָרוֹן נו"ן
 במקרא אך בדר"ל . דור לי בחי ראשך מַנְדֵּר :

בנין נפעל בא בַּחֲסָרוֹן נו"ן בעבר ובכינוי ולא בעתיד מקור
 וצווי ; העבר גִּצַּל גִּצַּלְתָּ . והנו"ן הכתובה הוא סמן
 הבנין ונו"ן השרש נבלעה בדגש . ואם ע"פ גרונית כתובה
 לרוב . כמו . נִגְעַרְתִּי בארבה (תהלים קט) . אך . נִחַמְתִּי
 כי עשיתים (בראשית ו) . בַּחֲסָרוֹן נו"ן וכלי תשלום דגש
 כמנהג לרוב בחי"ת ; הכינוי נִדַּח גִּצַּל ; והעתיד אֶנְצַל
 תִּנְצַל הַעוֹן הכתובה היא פ"פ ובא ע"ד השלמים לפי
 שחסר בו נו"ן הבנין ונבלעה בדגש . (כי הדגש יורה תמיד
 על חסרון אות שלפניו , ולא היה אפשר א"כ שתחסר
 ג"כ נו"ן פ"פ , כי אין דגש אחר מורה על כ' אותיות , ולא
 יבואו כ' דגשים באות אחת ; וכן במקור ובצווי הַיָּחַס , וכל
 נקודתם כמו בשלמים :

בנין פֶּעַל גִּיב שוים לשלמים . לפי שגם בהם א"א
 להבליע הנו"ן בדגש בע"פ מפני שהעו"ן
 כבר דגושה לסמן הבנין . כמו גִּצַּל הכינוי מִנְצַל העתיד
 מִיִּנְצַלוּ אֵת מצרים (שמות יב) ; והנה העבר דומה לעבר
 בנפעל כי העו"ן דגושה בשניהם . אך הענין יבדיל ביניהם .
 ד"ם ולא נִבֵּר שוּעַ לפני דל (איוב לד) . הוא מנפעל לפי
 שהוא פעול . נִבֵּר אֹתוֹ אֱלֹהִים הוא פעל לפי שהוא
 פועל . וי"י נָחַם כִּי הַמֶּלֶךְ (ש"א מז) הוא מנפעל לפי
 שהוא עומד . כי נָחַם י"י עֲמוֹ (ישעיה מט) מבנין פעל לפי
 שהוא יוצא :

בנין הפעיל והפעל באו ג"כ בחסרון נו"ן השרש ככל
 הבנין, ודרכי נקודתם כמו בשלמים :
 העבר הגיש הפיל. הבינוני מפיל הפעול מצל. העתיד
 אפיל תציל. וכיו"ו ההפוך ויגש בצירה כמו בשלמים.
 וכש"פ גרונית בפתח ויסע ויגע. המקור הגד או הגיש
 להציל. ובא ° לנפיל ירך (במדבר יד). בנו"ן כתובה
 ובהשמט היא הבנין; ההפעל הגש. הבינוני הגש.
 העתיד אגש. אותיות השמוש כלם בקבוץ לטעם
 שהתבאר לעיל (§ כז הערה). המקור הגד הגד לי. ואם
 ע"פ אות גרונית יבואו שתי הבנינים בשלמות. כמו הנחיל
 ינחיל הנחל. ובא ° הנחיקו מן העיר (שופטים כ) בשלמות
 גם בלי אות גרונית :

בנין התפעל שוה בכל ענינו לשלמים לטעם שהחבאר
 בפעל, בי גם בו העין בדגש כמו התנפל ;
 § רמו

ונמצא שני שרשים פ"פ שלהם למ"ד ויבואו ע"ד חסרים,
 והם לקח לתע; העתיד מן לקח אקח תקח תקחו
 יקחו בלי תשלום דגש כמנהג הלשון להפיל הדגש מן אות
 שואית להקל על המבטא. וכן כל יסעו ויסעו בלי דגש;
 המקור לקוח או קחת; הצווי לקח או קח קחי כו' : וכן
 בהפעל תחסר הלמ"ד ° יקח נא מעט מים ונבנה ממנו
 ההפעיל תקיח כו' : ומן לתע בא הנפעל ° שני כפיהם
 נתעו (איוב ד) שדוא מן ° מלתעות כפידים (תהלים נט) :

§ רמו

ונמצא שרש אחד אשר הפ"א והלמ"ד נו"ן נקרא חסר הקצוות
 והוא שרש נתן. כי בעבר חסר נו"ן ל"פ. כמו נתן נתת נתנו.
 ובעתיד חסר נון פ"פ. כמו איתן תיתן. המקור נתון או תת
 בחסרון הקצוות ובתיו נוספת ° ביום תת " "

(יהושע י) כי ראוי הָנַת ע"מ גִּשְׁת . וגם בעבר חסר לפעמים
 ב' הקצוות . ואויבי פָּתַח לי עֶרְף (תהלים יח) . והצווי תן
 תני תנו תנה בהסרון נו"ן למ"ד פעל בעבור פגישת נו"ן
 השמוש , והמנהג בשתי אותיות דומות שתחסר
 הראשונה ונבלעה ברגש אשר בשנית וכפרט כאשר
 הראשונה מן הדומות ראוי לבוא בשוא אחרי ת"ג או
 נגינה לטעם האמור לעיל (§ טו) ; וכן הדין בשאר שרשים
 אשר ל"פ שלהם נו"ן או תי"ו כגופים שיבואו אחריהם נו"ן
 או תי"ו השמוש שתפול ל"פ ונבלעה ברגש אשר באות
 השמוש . כמו מן אֶזְנֵן הָאָזְנוּ תֵּאָנְנָה הָאָנְנָה . ומן כָּרַת כָּרַת
 תִּי כָּרַתָּ . וכן כָּרַתְּם הִכְרַתְּ חֶסֶר תי"ו ל"פ בעבור תי"ו
 השמוש הבא אחריה :

פרק ב גזרת נחי פיא אלף

§ דמח

הפעלים אשר פ"פ שלהם אות גרונית ד"ל אהח"ע
 שוים בכל דרכי נקורתם לשלמים , רק
 תנועות אותיות השמוש בראש משתנות בהם מפני אות
 הגרון . ד"מ אָסַר הִרְג חָמַל עָבַד . העבר והבינוני והפעול
 בקל שוים כמו בשלמים , ובעתיד נקוד אית"ן על שלשה
 אופנים : או שיבואו בפתח להרחבת אות הגרון ופ"פ
 בחטף פתח זולתי אלף אית"ן שהיא בסגל . כמו אֶעְבֹּד
 תֶּעְבֹּד יֶעְבֹּד ; או שיבואו בסגל ופ"פ כח"ס . כמו אֶאֱסֹר
 תֶּאֱסֹר יֶאֱסֹר יֵאָהֵב . (ובשני מינים האלה כגופים שע"פ
 שלהם בשוא יפול השוא מן החטף ותשאר התנועה
 לבדה והיא תנועה קלה (§ יא . כו) . כמו תֶּעְבְּדִי יֶעֱשֶׂוּ
 תֶּאֱסְרִי יֶאֱסְפוּ . ובקצת פעלים שפ"פ שלהם אלף נקוד
 אית"ן בחולם והאלף נח נסתר אחריה . כמו מן אָבַד
 אָבַל אָמַר אָבָה אָפָה העתיד אָבַל תֶּאֱכַל אָבַד תֶּאֱבֹד
 ופעלים

ופעלים האלה קראו המדקדקים גורת נחי פ"א אל"ף ,
 והם מעטים כי לא ימצאו יותר מאנה החמש שזכרתי
 אשר תהיינה נחה אדרי החולם, כי רובם אית"ן בפתח
 או בסגל ; וקצתם יבואו על שני דרכים . והם אַהב אָחו
 אָצַר אָסַף • וְאָהַב אֶת יַעֲקֹב (מלאכי א) • וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ
 • וַיֵּאֱחֶזֶה בּוֹקֵנו • טוֹב אֲשֶׁר הָאֱחֹזִי • אֶאֱסֹף יַעֲקֹב (מיכה ב)
 יֵאֱסֹף אֶת הַצּוֹלְעָה (שם ד) ; וקצתם אית"ן בצירה . כמו
 מִן אֶזֶל אַחַר הַעֲתִיד אֶזֶל תֵּזֶל • וְאַחַר עַד (בראשית לב) ;
 והבאים בחולם ע"פ לרוב בפתח ובהפסק לפעמים בצירה
 יאכל האבד ; ופעל אמר עם ויוו ההפוך בסגל ויאמר
 מלעיל . ובהפסק ישובו לפתח ומלרע ; והמקור אכל או
 אָכַל • לבלתי אָכַל ממנו (ראשית ג) ובה"פ • עַד אֲכֹד
 ואותיות בכ"ל על הרוב בסגל ופ"פ בח"ס לאכל או • בְּאֹכַל
 האש (במדבר כו) • בְּאֹכַל קֶשׁ (ישעיה ה) . ומן אבד •
 בְּאִמּוֹר אֵלֵי (דברים ד) . והלמד לעולם בצירה גאמור כ
 מפני רוב שמושה הניחוי האל"ף . ונקוד המ"ם תמיד
 בצירה לתשלום דגש . כמו בְּאֹכַל מִתְּלוֹךְ מִתְּמוֹא ;
 והצווי אָכַל אָהֵבוּ אָחוֹז :

הנפעל ג"כ כשלמים אלא שהנו"ן בעבר ובינוני לפני
 אהח"ע בסגל ופ"פ בח"ס , ולפני ע"פ שוא בסגל
 לכד . כמו נֶאֱסַף נֶאֱסָפָה . נֶאֱסַף נֶאֱסָפָה . ואותיות אית"ן
 בעתיד היא במקור ובצווי בצירה תמורת הירק לתשלום
 הדגש . כמו יֵאָכַל הָאֶסֶף : פִּעֵל ופִּעֵל עוֹיִם בְּכָל כְּשִׁלְמִים
 ואינם צריכים באור :
 הפעיל והפעל ג"כ כשלמים , אלא שהה"א בעבר
 מהפעיל בכגל לרוב ופ"פ בח"ס כמו בנפעל
 ובהפעל בקמץ גדול בעבור החמף שאהריה , ושאר דרכי
 נקודתם כשלמים • וכן ההתפעל שוה לשלמים , כמו
 שֶׁתִּמְצָא תְמוֹנָתָם בְּלוֹחֹת הַפְּעִלִים :

מים
תן
גון
זכר
שור
או
ש"ס
גון
אות
בת
גיו
ד"ע
רק
אות
עול
שה
פ"פ
בוד
סור
ע"פ
נעה
משו
קוד
אבד
אבד

פרק ג בגורת נח"פ"א יו"ד

§ רמט

הפ עלים אשר פ"פ שלדם יו"ד נקרא גורת נח"פ"א יו"ד , לפי שבעתיד הנוח היו"ד אהר צירה

או אהר הירק גדול אשר באותיות אית"ן . כמו ילד ידע ינק ירש העתיד אלד אדע אינק אירש :

בנין הקל העבר והבינוני והפעול יבואו כמו בשלמים אך העתיד בא אית"ן , או בציוה מושך יו"ד

בכח המבטא ואיננה כתובה . כמו אלד תלד אדע תדע , או בחירק גדול מושך יו"ד והיא כתובה . כמו אינק תינק

אירש תירש . וע"פ בצירויים בצירה . ובחרוקים בפתח ובש"ל"פ גרונית גם הצירויים בפתח . כה"א נוספת בשוא

גירשה ארדה אלכה . ובא בחולם בלי תוספות . כמו נאות (בראשית לח) מן יאת ; והעתיד עם ויו ההפוך

תתחלק הצירה בע"פ לסגל . כמו יושב וינרד ומלעיל . אך באל"ף אית"ן קיים ע"פ בצירה וארד : המקור כשהוא

מחובר לעבר או לעתיד יבוא בשלמות . כמו ירד ירדנו ישב אשב . ובלי חבר תחמר היו"ד והיו נוסף בסוף ע"ד

חסרי פ"ג . כמו שבת רדת דעת . ובא כן גם זולת ככלים משא"כ בהסרי פ"ג (§ רמה) . ועם ככלים בשבת כשבת

דרדת מרדת . ולפעמים היא בסוף ת התיו"ד לדיעה מה עשה לו (שמות ב) . וכח אין ללדה (מ"ב יט) . מרדה

מצרימה (בראשית מז) וכיו"ד כתובה בכל בחירק גדול והיו"ד נחה . יקד יקד פיקד אש (ישעיה) . לרא מפני דוד

(ש"א יח) . ביבוש קצירה (ישעיה כז) . וליסוד ארץ (שם גא) . החלו הערמות ליסוד (ד"ה ב' לא) בנח ובדגש שלא

כמשמט . איננו מניח לו לישון (קהלת ה) . וכל הבאים כן ע"פ בחולם : הצווי בא ג"כ בחסרון יו"ד פ"פ שברד .

לך

לְךָ נָא בַמְּקוֹף דַּע וּמִן יֵהֵב הֵב וּבְהֵא נּוּסַפַּת שְׁבָה
הָדָה לְכָה דְעָה הָבָה וּבְהַפְסַקְרָדָה וּבְשֵׁאר הַגּוֹפִים לְכִי
לְכוּ לְכוּ לְכָנָה :

בנין נפעל העבר והבינוני הנו"ן בחולם מושך וי"ו נח
נסתר תמורת י"ד פ"פ והיא כחובה כמו נולד
נוֹלְדָה הבינוני נוֹלַד נוֹלְדָה או נוֹלְדַת נּוֹכַחַת וּבְשֵׁא-
חלקי הבנין הו"ו מרגשת פתנועה ונקודתו כשלמים ;
העתיד אֹנֵלד תּוֹדַע תּוֹשַׁע נּוֹכַחַה כה"א נוספת ; המקור
והצווי הוֹלַד הוֹדַע הוֹדַעְנָה :

פִּעַל וּפְעַל כְּמוֹ כְּשִׁלְמִים . הַעֲבַר יֵלַד הַבִּינוּנִי מִיֵּלַד הַפְּעוּל
כִּיֵּלַד הַעֲתִיד אֵיֵלַד ; הַפְּעַל יֵלַד הַבִּינוּנִי יֵלַד כּו'
וְעֲתִיד אֵיֵלַד :

בנין הפעיל יבוא על שני פנים : השרשים אשר אית"ן
בקל בצירה יבואו בהפעיל הה"א כעבר
ובמקור ובצווי והמ"ם כבינוני ואית"ן בעתיד בחולם מושך
וי"ו נח נסתר ת' הו"ד כמו כנפעל ד"מ מן ילד ישב .
העתיד בקל אֵלַד תֵּלַד אֵשֵׁב תֵּשֵׁב ובהפעיל העבר הוליד
הוֹלְדַת הבינוני מוֹלִיד מוֹלִידָה הפעול מוֹשֵׁב מוֹשֵׁבָה
העתיד אוֹשֵׁב תוֹשֵׁב המקור והצווי הוֹשֵׁב הוֹשִׁיעָה
כה"א נוספת גם הוֹשִׁיעַ כפתח גנובה ת' הצירה כו' :

והשרשים אשר אית"ן בקל כחירק גדול יבואו אותיות
המשמשות בראש בהפעיל בצירה מושך יו"ד נחה והיא
פתובה כמו מן יֵנַק יֵטַב הַעֲתִיד בְּקַל אֵינַק תֵּינַק אֵיטַב
תֵּיטַב ובהפעיל הַיֵּנִיק הַיֵּטִיב הַיֵּטִיב מוֹנֵק מוֹנֵקָה
אֵינִיק תֵּינִיק הַמְּקוֹר הַיֵּטִיב הַצּוּוִי הַיֵּטִיב הַיֵּטִיבִי כו' ; ויש
מעטים יוצאים מהכלל הזה ד"מ יֵרַשׁ הַעֲתִיד בְּקַל אֵירַשׁ
וּבְהַפְעִיל הוֹרִישׁ אוריש כו' : ובשני המינים ע"פ בעתיד
כחירק מושך יו"ד לסמן הבנין ובכואם עם וי"ו ההפוך
תתחלף לסגל זולתי המ"ב ליחיד כמו וְאוֹרִישׁ וְאוֹלַד
וְיורש

וַיִּזְדַּשׁ וַיִּזְלַד וַיֵּיטֵב . ולפני אות גרונית לפתח וַיִּשַׁע . והטעם
 התבאר לעיל (§ נא) . וכש"פ אלף גם ויז ההפוך
 בצירה . כמו ׀וַיִּצָא אותו החוצה (בראשית טו) . ומלרע
 בעבור אלף הגתה • ונמצאים עתידים בהפעיל ויצאים
 מדרך חבריהם . כמו ׀אַיִלִיל (ירמיה מח) ׀יֵיטִיב (איוב
 כד) . ׀יִדַע (תהלים קלח) . ומתם ע"ד השלמים ׀ישירו
 וכן בצווי הישר היצא :

בנין הפעל אותיות המשמשות בראש כלם בשורק .
 העבר הוֹרַד הבינוני הוֹרַד העתיד אוֹבֵל
 הוֹבֵלְנָה :

בנין התפעל יבוא כשלמים ע"ד פִּעַל . רק בקצתם
 תתחלף הוֹרַד לוֹיִו נעה . כמו התוֹרַע
 התּוֹכַח מִתּוֹרָה אֶתּוֹרַע . ומן יִלַד הַתֵּילַד בלי חלוף :

§ רג

ונמצאים שרשים שש"פ שלהם יו"ד ובאים בעתיד ע"ד
 חסרי פ"א נו"ן , והם השרשים שע"פ שלהם צד"י , כמו
 יִצַב יִצַג יִצַע יִצַק יִצַר יִצַת . העתידים הם בקל אֶצַק תֶּצַק
 בן בנפעל נִצַב . ובהפעיל הִצַיב הִצַיק הִצַיע אֶצַיב תֶּצַיג
 ובהפעל הִצַג יִצַג . כלם בחסרון יו"ד פ"פ וקראו להם
 המדקדקים חסרי פ"י ; וההפרש שבין הנחים ובין
 החסרים , כי בגחים אותיות השמוש בת"ג המושכת הנח
 שאחריה , ובחסרים אותיות השמוש בת"ק ובע"פ דגש
 המורה על חסרון הו"ד שלפניה , ועשו כן רק בשרשים
 שע"פ צד"י לפי שהיא קרובה במבטא לסמ"ך , כמו
 שמצאנו באנשי צרפת שאינם מברילים ביניהם , לכן הזקו
 הברתה ע"י הדגש . ושרש יִצָא יוצא מהכלל . שע"פ שלו
 צד"י ויבוא ע"ד נחי פ"י . כמו אֶצַא תֶּצַא ; ובשני שרשים

הניח

הניח הקיף יש מחלוקת בין המדקדקים . כי על דעת קצתם הם מגזרת חסרי פ"ג מן נקף גנח . ולדעת אחרים הם ג"כ מחסרי פ"י אף שאין ע"פ שלהם צד"י :

§ רנא

ונמצאים עוד שני שרשים שפ"פ שלהם יו"ד , ויבואו בעתיד שלא ע"ד נחי פ"י ולא ע"ד חסרי פ"י . והם יכל יגור שניהם בעבר ע"מ פֿעל . ומן יכל העתיד אוכל תוכל נוכל ומן יגור העתיד אגור תגור נגור ע"ד נחי ע"ו . ותמצאים בלוח הפעלים : ונמצא פעל אחד יש לו ב' שרשים . הלך ילך שבעבר ובביוני בקל ; והנפעל והפעל יבואו מן הלך . כמו הלכתי נהלכתי הלכו ; ובעתיד בקל . קצתם מן הלך . כמו מה מני יהלוך (איוב יד) וקצתם מן ילך . כמו אלך : וההפעיל תוליד מוליד אוליד כו' :

פרק ד גזרת נחי ע"ן וי"ו

§ רנב

הפעלים אשר ע"פ שלהם וי"ו נקרא גזרת נחי ע"ן וי"ו : כמו סור שוב קום :

הקל העבר בו רק שתי אותיות שרשיות מרגשות במבטא הפ"א והלמ"ד , והע"ן נבלעת , והוא על שלשה משקלים כמו בשלמים : יש מהם שפ"פ בקמץ והם ממשקל פֿעל . כמו קם סר שב גר רץ . ויש מהם פ"פ בצירה על משקל פֿעל . כמו מת בן . ויש מהם פ"פ בחולם על משקל פֿעל . כמו בוש טוב אור ; ואשר הם למשקל פֿעל הפ"א בקמץ בשלשה גופי הנסתרים . כמו סר סרה סרו ומלעיל , ובשאר הגופים בפתח . כמו סרת סרתי סרתם ; ואשר הם למשקל פֿעל הפ"א בצירה בשלשת

גופי

גופי הנסתרים כמו מת מתה מתו . ובשאר הגופים
 בפתח ; ואשר הם למשקל פֶּעַל הפִּא בחולם בכד
 הגופים . כמו פוש בשֶׁת רק בַּשֶּׁתם בַּשֶּׁתן בקמץ חטף .
 לפי שלא יבוא שוא נח אחרי תיג בלי נגינה . כי כגופי תם
 קִין הנגינה מדרע תמיד . והטעם כי בהשמט ע"פ הוטל
 תנועתה על פ"פ . לכן דין משקלים האלה בשלמים :
 הבינוני ג"כ על שלשה המשקלים : הקמוצים הפ"א בקמץ
 בכל הבינוני . כמו סֵר סָרָה סֵרִים סָרוּת . והצרויים
 בצירה מת מתה מתים מתות . והחולמים בחולם בוש
 בוֹשָׁה בוֹשִׁים בוֹשׁוֹת ; ובשלשתם שוה הבינוני לעבר בזכר
 יחיד . וכנקבה יחידה . אך בעבר לנקבה הנגינה מלעיל
 ובבינוני הנגינה מלרע . והטעם לפי שבפעלים משפט
 הנגינה בע"פ וכזה שנעדרה ע"פ והוטל תנועתה על פ"פ
 לכן הנגינה ג"כ בפ"פ . אבל הבינוני שיש לו משפט
 השמות הנגינה מלרע (§ נ , נא) . ועיין מה שפירש"י
 בפסוק ° והנה רהל בָּאָה (בראשית כח) :
 הפעול הפ"א בשורק מושך וי"ו הנחה . כמו שומָה
 שומים כו :

העתיר אותיות אית"ן בקמץ ופ"פ ברובם בשורק מושך
 וי"ו הנחה . כמו אָסוּר תָּסוּר . ובקצתם בחולם
 בלי וי"ו המשך ° ואל תִּקֶּן בתוכחתי (משלי ג) יֵשֶׁב אַפְךָ
 (ישעי יב) . ובהפסק תמיד בחולם ° ואל ימות (דברי לג) .
 ולרבות נקבות גם בלי הפסק בחולם תִּשְׁבְּנָה . והטעם לפי
 שכבר אמרתי . כי אחר אות הנחה בפועל לא יבוא נח
 ולא דגש . ולפי שאין שורק בלא וי"ו לכן תשתנה לחולם
 שהיא בלא וי"ו . ובשאר הגופים שנעתקה הנגינה מן
 התנועה האחרונה . אם בעבור וי"ו ההפוך שנעתקה
 הנגינה מלעיל (§ נא) . או בהסמכו במקיף למלה זעירה
 שנשמטה

שני
 כמו
 אף
 המ
 הצו
 בנין
 נכונ
 השל
 נכונ
 הבי
 העת
 בנין
 והמ
 ובאו
 ל"פ
 מכונ
 אבונ
 ול"פ

שנשמטה לגמרי , תתחלף החולם או השורק לק"ח ,
 כמו ויקם וישב . תשב נא . זולתי מ"ב ליחיד לא ישתנה
 אף בו"ו ההפוך :

המקור פ"פ לרוב בשורק ומעטים בחולם וב"כ בשוא
 והלמ"ד בקמץ בקום פשוב לסור . והמ"ם בח"ק
 מסור ; או . קום יקומו (ירמיה מד) הפ"א בחולם :

הצווי ג"כ לרוב בשורק . כמו קום שוב סורה . ופעמים
 בחולם . ישוב אלי . מל את בני ישראל . ולרבות
 נקבות לעולם בחולם למעם שהתבאר בעתיד :

בנין נפעל העבר בשלשה דבורי הנכתרים הנו"ן בקמץ
 לפי שהנגינה בהם בפ"פ . כמו גבון גבונה
 נכונ . וכשאר הגופים הנו"ן בשוא לפי שהיא התנועה
 השלישית שלפני הנגינה והפ"א בשורק . כמו נפונותי
 נבונותם :

הבינוני הנו"ן בקמץ ליחיד זכר לכד וכשאר בשוא לפי
 שהם מלרע והפ"א ככלם בחולם . גבון גבונה
 נבונים נבונות :

העתיד אית"ן בחירק ודגש אחריה . כמו אפון תפון יפון .
 וכן המקור והצווי הכפול הכפול :

בנין פעל הבנין הזה יבוא כלו הפ"א בחולם מושך וי"ו
 ע"פ ול"פ כפול . כמו קומם שובב בוגן כוגן .
 והמעם לפי שהיה צריך לבוא דגש חזק בע"פ לסמן הכנין .
 ובאות הנחה אי איפשר שיבוא דגש . הכפילו תמורתו
 ל"פ . ושאר אותיות השמוש מנוקדים בשלמים . הבינוני
 מכונן מכוננה מכוננים . הפעול מכונן מכוננה כו' . העתיד
 אבונן המקור והצווי בוגן ; ובנין פעל ג"כ הפ"א בחולם
 ול"פ כפול . ואין הברל ביניהם רק שבו אות הראשון
 מהכפל

מהכפל בפתח כמו כונן וכפעל בצירה : בנין הפעיל
העבר בשלשה דבורי הנסתרים תמיד ההיא בצירה והפ"א
בחירק גדול לרוב ויוד נחה אחריה . כמו הסיר הסירה
הסירו . ומעטים בצירה הפר הפרו . ולפני לפ גרונית או
רי"ש בפתח לפעמים הרע הרע הפר : ושאר הדבורים יבואו על
ב' דרכים . או שהפ"א בפתח ואז קיים ההיא בצירה . כמו
הקמץ הקמץ הקמנו . או שגם בהם הפ"א בחירק גדול או
בצירה וההיא בחטף פתח או בחטף סגל . כמו השיבות
הקיצותי השיבות הרעותי . וכשפ"פ גרונית יפול השוא מן
המרכב העידותי העירותי :

הבינוני המ"ם בצירה ליהוד לבד ובשאר בשוא . וזה ההכרל
בינם ובין הפעיל מנחי פ"י אשר גם בהם המ"ם
בצירה , כי אותם כל הבינוני המ"ם בקיום הצירה , כמו
מיניק מיניקה כו' . ואלו רק היהוד בצירה והשאר בשוא .
והפ"פ לרוב בת"ג ומעטים בצירה מסיר מפר כמו בעבר
מסירה מצרה מבינים מרעים . וליחיד מרע :

הפעול המ"ם בשורק מוקר מוקרה מוקרים מוקרות :
העתיד אית"ן ג"כ בקמץ כמו בקל אך פ"פ בחירק לרוב או
בצירה . כמו אסיר תסיר אפר יפר יסר . ינאץ
השקד (קהלת יב) באלף ת' יוד . ואם לפ גרונית בפתח
ארע ירע גרע . ילע קדש (משלי כ) . וגם בלי אות גרונית
אל תלן את העם (שופטים יט) . וכן בשאר הדבורים
תשיבי הרעו . ולפי ששרש רוע יש לו שני מיני הוראות .

האחד מלשון תרועה והשני מלשון רעה , ואשר הוא ממין
הראשון הפ"א בחירק ואשר הוא ממין השני בצירה או
בפתח , ובן בשרש לון שני הוראות האחד מענין לינה וכא
אית"ן בהם כמשפט נחי ע"ו , והשני מענין תלונה וכא
אית"ן בקל בחירק . וילונז (שמות טז) . והתפעיל בפתח
וילינו

הפעיל
נוכה
בסוף
כמו
ישע
הפ"א
בלי
הנחה
כוי"ו
תתח
ואש
הקל
אות
כשנ
הוא
לכבו
עומד
הם
בקיו
ופריד
מעני
המקו
ודע
כמו
תבין
יצין

וְיִלְנֹו (במד' יד) שלא כמשפט להכדיל ביניהם ; ורכים
 נוכחים ונסתרים תסירו יסירו יבואו לפעמים בנוין נוסף
 בסוף . ואז היו'ד בשוא בעבור העתקת הנגינה ממקומה
 כמו . למה תניאון (במד' לב) . יגעון (תהלים קט) . יחילוון
 (ישעי' יג) . וכן בקל . מן יקומוון (דברי' לג) . ולרבות נקבות
 הפ"א תמיד בצירה תסרנה תשבנה . לפי שאין ח"ג
 בלי יו'ד . וכבר אמרתי כי לא יבוא שוא נח אחר אות או"י
 הנחה , לכן תשתנה לצירה שהיא בלי יו"ד נחה , והבאים
 בו"ו ההפוך שנעתקה הנגינה מן התנועה האחרונה ,
 תתחלק החורק או הציר' בפ"פ לסגל זולת יחיד מ"ב , כמו
 וְאִשִּׁית וְתָשֶׁת וַיָּשֶׁב וַנְּמַת . וכזה הם נכדלים מהקל . כי
 הקל בו"ו ההפוך בק"ח , אך בשרשים אשר פ"פ או ל"פ
 אות אחת ע"ר , אין הכדל בנקודתם בין קל זכין הפעיל , כי
 בשניהם פ"פ בפתח להרחבה , אך הענין יכדיל ביניהם , אם
 הוא עומד הוא מהקל ואם הוא יוצא מהפעיל , ד"ם . ויגח
 לכבו (ישעי' ז) . ויִסַר אליה (שופט' ד) הם מהקל לפי שהם
 עומדים . ויגח יי' להם (יהושע' כ) . ויִסַר את אופן (שמו' יד)
 הם מהפעיל לפי שהם יוצאים . ובא . ויעף אלי (ישעי' ז)
 בקיום הק"ח אף באות גרונית . הוא מענין עופפות
 זפריחה . להכדיל . הנראתו מן . ויעף דוד (ש"ב כא) שהוא
 מענין עיפות זיגיעה :

המקור ג"כ ע"ד העתיד הקם הַפֵּר . ועם בכלים הפ"א
 בחורק בהגים להשיב . וכן הצווי הקם הקימיו :

זרע כי נמצא שרשים שהעכר מהם על דרך הקל
 והעתיד מקור וצווי ע"ד הפעיל ולא ע"ד הקל ,
 כמו מן אין . ויאצו (בר' יט) ומן בן בנת . העתיד אבין
 תבין וכן אגיל אדין ידוניהו יויד יכיל יליט זליו יליין יציף
 יציין תקיא יריב ישיש ישיר ישית . כל אלה העכר מהם

ע"ד קל והעתיד הפ"א כחירק ולא כשורק , וכן כמקור
 בלי ה"א לדין לריב לשית , והצווי בין בינה בה"א נוספת
 שירו שיתו שיחו ; ולפי שבעבר כאלה בלתי מרגש מהם
 רק שתי אותיות , היה דעת קצת מדקדקים הראשונים כי
 אלה הבאים בעתיד בחירק הפ"א הם מגורת נחי עי"ן
 יו"ד , ולכן יבואו בחירק גם בעתיד מהקל להמשיך יו"ד
 ע"פ , וראיתם בזה , כי מקצתם יבואו גם בעבר כיו"ד נחה ,
 כמו ריבות • בינותי בספרים , וכן ואיבתי ע"ד השלמים .
 גם הפעל יבוא כיו"ד ע"פ וע"ד השלמים • קימו וקבלו
 וחיבתי את ראשי (דג"אל א) , ודבריהם נראים :

בנין הפעל אותיות המשמשות בראש כלם כשורק

הושב הוסר הבינוני הוסר העתיד אוסר וכו'

(ועיין בהפעל מגורת הכפולים) :

בנין התפעל תוסף ה"א תיו לפני הפעל ויצא לך התפעל .

כמו התבונן מתבונן אתבונן :

§ רנג

ודע כי השרשים שע"פ וי"ו ול"פ ה"א יבואו ע"ד נחי

ל"ה ולא ע"ד נחי ע"ו , כמו עוה עוהה קנה רנה אנה .

ונמצא שמונה שרשים שאין ל"פ ה"א יבואו ע"ד

השלמים ולא ע"ד נחי ע"ו , והם גוע שוע ענת עול עור

חור צוח רוח , וכולם הפ"א או הלמ"ד אות גרונית :

פרק הגורת נחי למ"ד אל"ף

§ רנד

כל שרש שלמ"ד פעל שלו אל"ף נקרא גורת נחי

למ"ד אל"ף , כמו ברא קרא מצא , וכל דברי

נקודתו בראש שנה לשלמים , רג בסוף , תנועת ע"פ

בת"ג

בת"ג אם בקמין או בצירה תמורת מה שיבוא בשלמיט
בת"ק או בשוא נח וזה בעבור נחות האל"ף, העבר ברא
בראה בראת, ולמשקל פֿעל העי"ן בצירה בבלגופי העבר
כמו מלא מלאה ובהפסק מלאה מלאת מלאתי מלאתם,
וכן טמא צמא שגא ירא, הבינוני בורא קורא, ולמשקל
פֿעל מלא מלאה מלאים, העתיד אמצא תמצא, המקור
מצא או מצא וכתוספת תי"ו בסוף. לבלתי קראת לנו
(שופטי יח) לפי מלאת, הצווי קרא קראי קראו קראנה
(רות א) ומצאן בנפילי ה"א הנח ובא. קראן לו שמות ב'
שלא כמשפט, הנפעל נקרא נקראת בצירה, וכן ההפעיל
המציא המצאת, ובהפעל המצאת נחה האל"ף אחרי
הצירה, ושאר נקודתם בשלמים :

פרקו גורת נחי למ"ד ה"א

§ רנה

כך שרש של"פ שלו ה"א בלי מפיק הוא מגורת נחי
למ"ד ה"א, לפי שהוא נח נסתר אחר תנועת
ע"פ שלפניה :
בנין הקל עבר גלה קמין ה' פתח להניח ה"א בגלתה .
השתנה ה"א אחת לתי"ו שלא יחכרו ב' האי"ן ,
ועל דעתי ה"א הנקבה היא שתשתנה לתי"ו למעם
שהתבאר לעיל (סח) גלית השתנה ה"א ליו"ד .
לפי שלא תתכן להיות היא נח נסתר באמצע המלה . וכן
גלית גליתי גליתם גלינו . ולנסתרים גלו בנפילת ה"א ת'
גלהו . כי כבר אמרתי (סד) בבוא אות שואית לפני אל"ף
או ה"א אשר בהם התנועה יפול האל"ף והה"א ותנועתן
יבוא על אות השואית שלפניהם , ולפעמי' יבוא גם בוח
יו"ד תמורת ה"א ל"פ , כמו חסיו (דברי לג) וכן לנסתרת

בכך חסיה נפשי (תהל נו) ; והנה דבור הנסתרי גלו שזה
אל דבור הנסתרים בנעיוקמו אך הגנינה תכדיל כיניהם
ד"ם • שכו מדרכם יונה ג) מלעיל מנעו • שכו ויבוו
(ברא לד) מלרע מנחי ל"ה והכינוני גולה בסגל ומלרע
להניח ה"א אחרי הת"ק , ולנקבה גולה ת' גולחה
נשמטה ה"א השרש והוטל תנועתה על אות השואית
שלפניה ואחר ה נחה הה"א שהיא סמן נקבה , וגם כו
לפעמים יו"ד נעה ת' ה"א ל"פ • כעמ"ה בכ"ה פור"ה דמ"ה
צפ"ה , והשאר גולים גולות ג"כ בהשמטת ה"א השרש
והפעול גלוי כיו ד נח נראה ת' ה"א ל"פ , והשאר גלויה
גלויים גלויות , ובא אל"ף ת' ה"א יועמי תלואים (הושע יא)
ובקבוץ ת' שורק • קראיות (אסתר ב) : העתיד אגלה תגלה
בסגל העין ומלרע , תגלו תגלו יגלו בנפילת ה"א
כמשפטה באמצע המלה , תגלינה תשתנה ליו"ד
כמשפטה בכוא עוד תנועה אחריה , וגם בשאר הגופים
בכוא עליהם אות נוספת שבעכורה נתוסף תנועה
תשתנה ליו"ד כמו • אהמ"ה (תהלים עז) בה"א נוספת • אם
תבעיון (ישעי כא) • כל יחזיון (שם כז) ויאחיון (שם מא)
• יחסיון (תהלי לו) • ירויון (שם) • כל ישחיון (שם ע"ח) • ירבין
(דברים ח) , וגם בלי אות נוסף • ישליו (תהלי קכב) ; ובכוא
העתיד עם ו"ו ההפוך תשמט ה"א ל"פ לגמרי בגופים
שהיא נח נסתר ותנועת ע"פ יבוא על פ"פ , כמו ואגל
ותגל ויגל , וגם זולת ו"ו • ירב (ברא א) , ולפעמים בצירה
וגפן אל תפן , ואם ע"פ גרונית פ"פ בפתח וישע ותתע
ואם פ"פ גרונית גם אית"ן בפתח ויעש ויעל ואען ותהר
ובליו"ו ג"כ לפעמים יעש (רות א) • והנער יעל (בר' מד)
• יתחו מיכה ד) , אך מן חרה • אל יחר (שמו' לב) • ויתר אפו
(כמרי יא) , ואם ע"פ אחת מן אותיות פת"ך ד"ק ט"ב

או הפ"א והעי"ן בשוא. כמו ויבך וישב ויפת וירד. ויחה
 הפתח להרחבת אות הגרון. וי"ף (יחו לא): ומלת וירא היה
 האלף ראוי ג"כ לבוא בשוא ע"ד וישק. וואף שזה מהקל
 הי"ד בפתח להרחבה כי גם ברי"ש נוהג לפעמים דין הרחבה
 ולפי שאין דין נח גראה נוהג באלף היא ריקה אבל בשאר
 הגופים אית'ן בצירה ורא ורא ונרא ע"ד וירא ותלא כי באלף
 אין דין הרחבה נוהג (ס ל); ושני שרשים בגורה זו ה"ה ח"ה
 ויצאים ממנה חבירהם בעתיד. כי בלי וי"ו יבואו להוב
 בחירק אית'ן ופ"פ בשוא פשוטה. כמו אהיה תהיה אחיה
 תהיה. ולפעמים אית'ן בשוא ופ"פ בחירק. שיתחלפו תנועת
 אית'ן לפ"פ ושוא פ"פ באית'ן. כמו אהי תהי יהי גהי.
 ובהפסקי יהי יחי בחלוק ירב. ובוי"ו ההפוך לעולם אית'ן
 בשוא ויהי ויחי ובהפסק ג"כ ויהי ויחי: המקור גלה או ראה
 פניך ע"ד הסמיכות. הסכלת עשו (בראשית לא) גם
 בנפרד. ולפעמים תשתנה היא לפ לוי"ו נחה ותיו נוסף
 אחריה. כמו גלות הארץ קנות בינה. ועם בכלים תמיד כן;
 והצווי גלה גלי גלו גלינה:

בנין נפעל העבר נגלה נגלתה ושנוי הה"א כמו בקל. וע"פ
 בצירה או בחירק. כמו נגליתי נגליתם נגלינו;
 והבינוני נגלה נגלה; והעתיד אנגלה תנגלה. ועם וי"ו ההפוך.
 יקר (במד' כג) ונפת וירא ובא בלי וי"ו כן. ימח שמם (תהל
 קט) והפתח בעבור החיות וכן וישח ירחו בפתח. ותעש
 (אסתר ז); המקור הנגלה או הנגלות וע"ד השלמים נגלה;
 והצווי הנגלה:

בנין פעל העבר גלה גליתה כו. והבינוני מגלה והפעול
 מגלה. והעתיד אנגלה תנגלה ובוי"ו ההפוך ותגל
 יחל ותער ויתו. וגם בלי וי"ו. אל תגל (משלי כח

יצו לאור (איוב ג) יצו יי (דברי כז) המקור גלה גלה קוה
 ובתייו גלות. והצווי גלה וכלי היא צו חל גל ; והפעל ידוע :
 בנין הפעיל הגלה הרבה הרבה הרבית הקריתם הרבינו
 ומעטים היא בסגל הגלה (אסתר ב) הפדה
 ואם פ"פ אות גרונית היא לרוב בסגל או בפתח העלה
 העלתה החרה (וכן המשפט בנוין נפעל געשה געשתה בנין
 נחליתי, ומן היה נהיה כחורק), החיה החייתי : הבינוני מרבה
 מרבה מרביסו הפעול מראה כו : והעתיד ארבה תרבה, ועם ויו
 ההפוך וירב ניפן איתן בסגל משא"כ בקל שהוא כחורק
 ואם ע"פ גרונית ויתע ואם פ"פ גרונית ויעל ושוה לקל, רק
 הענין יבדיל ביניהם אם הוא עומד או יוצא, ד"מ וירא אלהים
 (ברא א) מקל וירא אותם את בן המלך (מ"ב יא) מדהפעיל ;
 וגם בבנין הזה יש הפ"א והעין בשוא יפת אלהים (ברא ט)
 וישק (שם כט) המקור הגלה או העלות : הצווי הגלה וכחסרון
 היא השרש הרב הרף העל, השע ממני (תהלים למ)
 בקמץ שלא כמנהג : בנין הפעל הגלה נקודות אותיות השמוש
 בראש כמו בשלמים והשתנות היא בסוף כמו בשאר הבנינים
 וכן בנין התפעל העבר התגלה, הבינוני מתגלה, והעתיד
 אתגלה התגלה וכו"ו ההפוך ויתגל וגם זולת ויו ההפוך אל
 תתגר, המקור התגלה או יתגלות, והצווי התגלה וכלי היא
 שכב על ממתך ודתחל ונמצא חמשה שרשים של"פ שלהם
 היא והיא במפיק, להורות שהיא נח נראה, וכאים ע"ד
 השלמים, והם גבה כמה למה נגה תמה, כמו גבה נכהו אנבה
 ותמצא תמונתם בלוחות הפעלים :

פרק

כל
 בנין
 הרא
 כשו
 סבו
 נכד
 בענ
 זכא
 כי
 בכ
 שוה
 הכ
 תאו
 בל
 ירנ
 גש
 סבי
 בו
 שנו
 פל
 בק
 של
 מש

כל פעל אשר שתי אותיות האחרונות מן השרש דומות בו
 נקרא גזרת הכפולים, כמו סכך גלל :
 בנין הקל העבר יש שיבוא ע"ד השלמים. כמו בָּזַז בָּזָה
 בָּזָז וזה איך צריך באור. ויש שתשמט האות
 הראשונה מן הכפל והוטל תנועתה על פ"פ וכל"פ הדגש
 כשהיא בא בתנועה להורות על חסרונה. כמו סב סָבָה
 סבֹּת סבֹּתִי סבו. וכל הדבורים הפ"א כפתח. וכזה הם
 נבדלים מע"ו, כי אות' בשלש' גופי הנכתרים הפ"א כקמץ
 בעבור הנח שאחריה ואלו בפתח בעבור הדגש האחריו,
 ובא "חכדי" כי לא תמנו (איכה ג) הנו"ן ת' אות הכפל
 כי המ"ם והנו"ן קרובים להתחלף. אבל "האם תמנו לגוע
 (במד יז) למ"ב ונפל הדגש כי ראוי תמנו : הבינוני ליחיד
 שוה לעבר. ואין הבדל ביניהם כי אם לפי הענין. ד"מ "תם
 הכסף (ברא מז) עבר "איש תם וישר (איוב א) בינוני והוא
 תאר. ולנקבה יחידה תהו ומלרע כמשפט השמות שהנגינה
 בל"פ כשהיא ת"ג. ולעבר הנגינה מלעיל. כמו "איך תתה
 (ירמי מח). כי משפט הפעלים שהנגינה בע"פ וכאשר
 גשמטה והוטל תנועתה על פ"פ גם הנגינה בה. והשאר
 סבים סבות. והפעול תמיד בשלמות רצון שדוד שדודה
 בו, וגם הבינוני יבוא לרוב בשלמות וכפרט בפעלים המורים
 שנוי ותנועה. כמו סובב גולל גוזז חונן. ואשר יבוא ע"מ
 פל הם תארים. כמו הלך רב תם : והעתיד איתן
 בקמץ כמו בנחי ע"ו. אך בהם פ"פ על הרוב בחולם וכגופים
 של"פ בתנועה היא בדגש. כמו אָסַב תָּסַבִּי תָּסַבוּ יָסַבוּ.
 משא"כ בנחי ע"ו שפ"פ בשורק לרוב מושך וי"ו
 וכלי

וכלי דגש . ולרבות נקבות תסבינה . התיו בשוא לפי שהיא
 שלישית לנגינה , והפ"א בקבוץ לפי שלא יתכן לבוא דגש
 אחרי ת"ג בלי נגינה , ובתנועה השלישית שלפני האחרונה
 לא יתכן שיבוא נגינה בעצם כלל (§ כו מט) , ומה
 שתתחלק לקבוץ ולא לק"ח תולדת החולם כבר התכאד
 לעיל (§ כו) , ואך בבוא העתיד עם ו"ו ההפוך כגופים
 שנעתקה הנגינה מן הפ"פ תתחלק החולם לק"ח תולדתה ,
 כמו וְהִסְבִּיב וְהִסְבִּיב וְהִסְבִּיב וְהִסְבִּיב וְהִסְבִּיב וְהִסְבִּיב וְהִסְבִּיב
 דק כשפ"פ אות גרונית יש הבדל ביניהם . כי בנע"ו תתחלק
 הק"ח לפתח כמו שזכרתי ובלה לא תתחלק וְהִסְבִּיב (שופטים
 ג) וְהִסְבִּיב (שמות יד) לד"ק וְהִסְבִּיב (מ"ב ד) , ובא ברזל כבדלו
 יחד (משלי כו) בפתח וכלי ו"ו ; וגמצאים בבנין הזה אשר
 איתן כחירק וְהִסְבִּיב (דברים ט) וְהִסְבִּיב אהרן (ויקרא י)
 וְהִסְבִּיב הכסף (ברא' מז) מה אַקב (במד' כג) .
 והם למשקל אפעול . וילא ימם את לבב אחיו (דברי' כ)
 וְהִסְבִּיב ישראל (שופטים ה) למשקל אפעל : המקור
 סוב הים בסוב כסוב לסוב או לסבב לגוז : הצווי סב ובהא
 נוספת אַרְהָה לי קָבָה (במד' כג) ברפיון שלא כמשפט ,
 עֲזָה אלקים (תהלים סה) סְבִי וּבְקִיחַ תִּי חוֹלֵם סְבִי עֲקָרָה
 (ישעי' גד) גְּזִי נֹרֵד (ירמי' ז) סָבוּ וּכְן דָּגוּ סְבִינָה בקבוץ
 למעם שאמרתי בעתיד :

בנין נפעל העבר הנו"ן בקמץ בשלשה גופי הנסתרים ובשאר
 בשוא . ופי"פ בא על שלשה משקלים :
 האחד בפתח נסב נסבה נסבות : והשני בצירה
 נסבם בתוד מעי (תהל' כב) נקל מהותך לי (ישעי' מט)
 נסבה אלי (יחז' כ) : והשלישי בחולם נגול נגוז . וזה
 דק בג' גופי הנסתרים אבל בשאר הדבורים
 כלם

כלם בפתח נקלותי; וימצא מוקלים נקמה נפשי (איוב י)
 נבקה רוח (ישעי יט) ונסכה (יחזי מא) משפטם נקמה
 נבקה נסכה. ובא בחירק הגיון גתר גרוני (תהל סג) נחת
 הוא (מלאכי ב) נחל (יחזי לה) ובא ונקטתם בפניכם (שם
 כ) בנחת. דגש ואולי הוא מנעו: הבינוני ליחיד בקמין נכר
 ובצירה נמס ובשאר לרוב בפתח נמקה נשמה נמקים נמקות
 ומעט בחירק נסכה (דיה ב"י). ובא במארה אתם נארים
 (מלאכי ג) בצירה ת. שוא: העתיד אתיין בחירק ופ"פ לרוב
 בפתח. אכף (מיכה ו) לא ימד ב(יהושע א) ימסו ומעטים
 בחולם הירדן תסב (תהל קיד) והכק תפק (ישעי יד);
 ולפי שמצאנו שגם בקל איתין בקצתם בחירק לכןפל הספק
 במקצת השרשים אם הסמהקל או מהנפעל, אך זאת נראה
 לדעתי, כי אותם שימצאו בקל ובנפעל יבואו בקל בקמין
 ובנפעל בחירק ואותם שיבואו בקל בחירק לא ימצאו בנפעל
 כלל. כמו נאפות וידום וידל. ע"כ נ"ל כי ולא ימס את לבב אחיו
 הוא מהנפעל כי לא נמצא בקל ואין להשיב ממלת
 את כי הוא נופל לפעמים גם על הפעול (קמנ), וכל ויתום
 הוא מהקל כי לא ימצא בנפעל ודגש פ"פ מורה על חסרון
 ע"פ שאחריו, ובגופים של"פ בתנועה גם בו דגש, כמו
 יתמו יטמו והדגש הראשון לתפארת הקריאה. ולפעמים
 מוקלים מדגש ידמו יתמו; וכשפ"פ גרונית. בנפעל איתין
 בצירה אחתה (ירמי ח) אבה"א נוספת אל תחת (יהושע א).
 וגם בלי אות גרונית לפעמים נאקל (ברא' מז) ונתקע כף (שם
 לב) ימר שכר (ישעי כד) לא תשם (ברא' מז) אל ירך
 לכבך (דברי' כ) ועל דעתי הוא מהקל; ומה שבא בקצתם
 פ"פ בחולם הוא רק בגופים של"פ בלי תנועה אכל
 בשאר יט

בשאר הגופים הפ"א בפתח יסכו ישסו, תחתו בעבור ההפסק.
 יחדו: ובא ימאסו כמו מים (תהל' נח) באל"ף ת, אות הכפל.
 כמו כ"וא' (ישעי' יח) שאסיך (ירמי' ל) צאלים (איוב מ)
 תמלא (שם טו) בכלם אל"ף ת, אות הכפל, לפי שאות
 הכפול דומה במהירות המבטא לאל"ף: המקור, הבוק תבוק
 או המס ימס (ש"ב יז): הצווי הסב הסבי הסבנה:

בנין פעל העבר מהם ע"ד השלמים, כמו חלל קלל הלל רגן
 ואינם צריכים באור, ורובם יבואו ע"ד המרובעים

בנע"ו, כמו סובב הונן, פ"פ בחולם מושך ו"ו נחה תמורת
 הדגש אשר היה ראוי לכ"וא בע"פ, שלא יתחברו שלש
 אותיות דומות הקשה על המבטא, כי דגש חזק מכפיל
 הברת האות, וזה ההכרל בינם לנע"ו, כי בנע"ו יבוא
 אות כפול ת' דגש ובוה יבוא נח ת' דגש: והבינוני

מקושיש והפעול מחולל: העתיד אסובב: והפעל חולל בפתח
 העי"ן בכל. הבנין להכריל בינו וכין פיעל כמבואר
 בנע"ו, ולפי שהבנין הזה דומה לנע"ו יפול הספק בקצתם
 מאיזה גורה הם, ע"כ צריך להתכונן מאד שלא להחליפם:
 בנין הפעיל העבר הה"א בצירה ופ"פ ג"כ לרוב בצירה כג'
 גופי הגסזרים הסב הסבה הסבו, ולפעמים

בפתח הפ"א הקל הדק הסבו השמו, ובשאר הגופים הה"א
 בחטף פתח ופ"פ בחירק קטן ודגש אחריה, כמו הסבות
 השמותי. משא"כ בנע"ו הפ"א בח"ג ונח נסתר אחריה.
 כמו הקימותי. ואם פ"פ גרונית הה"א בפתח לבד החלותי
 החתות. (כי כן מנהג השוא שתפול לפני אות הגרון. וכן
 בנע"ו): הבינוני מסב מסבה בו והפעול מוסב מוסבה:

והעתיד אסב תסב תסבי ג"כ איתן
 בקמץ

בקמין לרוב ופ"פ בצירה , וכוזה הם נכדלים מנע"ז כי אותם
 פ"פ בח"ג , אך בכואם עם ו"ו ההפוך שוים הם , כי גם
 באלו תתחלק הצירה לסגל . כמו ויגל ויסק וירק וגם כלי ויו
 ויסק לך (תהלי צא) ; ונמצאים קצתם איתן בפתח כי תהם
 דרכיך (איוכ כב) אאל תמר בו (שמו כג) לד"ק לא יחל
 דברו (במד' ל) ויפכ אלהים (שמות יג) ולרבות תסבינה
 תצלינה ותחלינה ; ומעם השתנות התי"ו לשוא זה הצירה לחירק
 יתבאר מבנין הקל : המקור הקמק הסב להתם הפ"א בצירה
 גם עם ככלים להבדילו מנע"ז : הצווי הסב הסבי הסבו
 הסבינה : ושרש אחד בא בהפעיל ע"ד שלמים ארגין (איוכ
 בט) תרגין (תהל' סה) דרגינו (דבריו לב' תהל' פח) ויהיה
 העבר דרגין והכנוני מרגין :

בנין הפעל הוסב הה"א בשורק . והיחיד נסתר שוה בשלשה
 גזרות שהה"א בשורק דל בנחי פ"י
 ונע"ו ובכפולים . כמו מן ירד הנרד זמן שוב הושב זמן
 סבב הוסב . ובשאר הגופים הכפולים הפ"א בפתח ול"פ
 בדגש הוסבה . ושאר ב' הגזרות הם שוים כי בנחי פ"י
 העי"ן בשוא ורפה אחריה כמו הורדה ונע"ז הפ"א בשוא
 ורפה אחריה כמו הושבה . רק הענין יבדיל ביניהם ד"מ
 הושב כספי (בר' מג) מן שוב והושבתם לבדכם (ישעי' ג)
 מן ישב : הבנוני הוסב הסבה ומלרע : העתיד אוסב הוסב
 יודק ובקבוץ . יחזן רשע (ישעי' כו) יבית שער (שם כד) :
 המקור הוסב . ובק"ח ככל ימי הושבה . (ויקרא כו) וכא
 ב"ה שמה (שם) בחלוקה תנועת הה"א כבי"ת ושוא הבי"ת
 בה"א . כי השורק והקבוץ והק"ח יתחלפו לרוב :

בנין

בנין התפעל יבוא כדרכו ע"ד פעל . דהיינו או בשלמות . כמו
 התפלל התחנן או כמרוכעים התגולל מתרגנן
 וְאֶשְׁתַּוְּמָם (ישעי' סג) . וְכֹא אֶשְׁתַּוְּנָן (ההל' עג) בקמין
 הנו"ן בעבור ההפסק :

פרק ח גורת המרכבים

§ רנח

פעל מרכב יצוירן על שלשה אופנים : האחד שרש אחד
 מרכב משלש אותיות אשר יש בו אותיות משני
 גורות מן החסרים ומן הנחים או משני נחים , כמו נשא ירא :
 השני שני שרשים משני גורות הונחו להוראת ענין אחד וְכֹא
 חלק מהבנין בגורה אחת והחלק השני מגורה השנית . כמו
 הַלֵךְ יֵלֵךְ טוֹב יָטֵב בּוֹשׁ יָבוֹשׁ : השלישי דבור אחד מרכב משני
 בנינים בגורה אחת או משני זמנים בבנין . כמו יִרְדֵף וְיִלְדֵף :

§ רנט

המין הראשון . ר"ל שרש אחד מרכב משני מיני גורות . דיני
 נקודתם בהרכבה כדין כל גורה לבדה והם יצוירו בכלל על
 ששה אופנים : א) מרכב מחסרי פ"ג ונל"א . כמו נָשָׂא . העבר
 נָשָׂא נְשָׂאָה כלו ע"ד נחי ל"א . העתיד אָשָׂא תֵּשָׂא תחסר
 הנו"ן ותנוח האל"ף . המקור נָשָׂא או שָׂאת ועם בכלים בְּנָשׂוּא
 בְּנָשׂוּא או בְּשָׂאת בְּשָׂאת לְשָׂאת מְשָׂאת : ב) חסרי פ"ג
 ונל"ה כמו נָטָה נָטִית תחסר הנו"ן כחסרי פ"ג ותנוח ה"ה א
 כנחי ל"ה : ג) נחי פ"א ונחי ל"א או ל"ה . כמו אָתָּא וגם
 אָתָּה אָפָּה אָבָּה , העתיד אָפָּה תֵּאָבֵה : ד) נחי פ"י ונחי
 ל"א . כמו יָצָא העתיד יֵצֵא . המקור יָצָא או יָצֵאת ועם
 בכלים בְּיָצֵאת לְיָצֵאת וּבְסִמוּךְ לְיָצֵאת . (ויוצא הבנין

הזה

הזה מכלל חביריו בשתי ענינים , האחד כי כל פפ"י
 כשע"פ צד"י יבואו ע"ד החסרים וזה ע"ד הנחים ,
 והשני כל נחי ל"א ע"פ בקמין . כמו אמצא וזה בצורה .
 והצווי צא צאי צאו צאנה . וע"מ פעל ירא יראת אירא
 המקור ירא בירא לירא . הצווי ירא יראי יראות יראו
 להבדילו מן יראו בעתיד מן ראה . ובכל המרכבים לא
 תחסר פ"פ במקור ובצווי כי אם בשרשי יצא נשא : ה
 נחי פ"י ונליה . כמו ירה יורה ירוי אירה ואיר וייף
 מן יפה ירה או ירות הורה אורה יורה ויור : ו
 נחי עו ונליא בא אבוא הביא הניא אביא . ותמצאם בלוח
 הפעלים :

§ רס

והמין השני הונחו שני שרשים משני גורות לענין אחד .
 וימצאו על אלה הפנים : האחד הלך ילך . העבר הלך
 הלכת . והעתיד בא מן ילך . כמו ארך הלך . המקור הלך
 או לכת . הנפעל נהלכת . הפעל הלך . וההפעיל הולך .
 וההתפעל התהלך : והשני טוב יטב . העבר בקל ע"ד
 נעו טוב טובת . והעתיד מן יטב איטב היטב . וההפעיל
 היטיב ע"ד הניק ; וכן בוש יבש . העבר בוש בשתי ע"ד
 נעו . והעתיד אבוש תבוש ע"ד נחי פ"י . וההפעיל
 הוביש הובישה הובשת גם הבישות ע"ד נעו . וכן
 הבינוני מביש . והעתיד אביש ; ולהפך שרש יגר העבד
 מנחי פ"י . והעתיד אגור תגור ע"ד נעו : השלישי בענין
 חיים הונחו שני גורות . האחד ה"י כפולים כמו . וארפכשד
 ה"י ע"ד סכ . ואם בת היא ותיה (שמות א) ראוי ותיה
 ובא נח ת' דגש . ובשאר הגופים משרש חיה נליה .
 כמו . ותיית ורביית (דברים ל) . והעתיד אחיה תחיה כו' .
 והפעל חיה וההפעיל תחיה כלו מנחי ל"ה . וכן שוח שחה

שָׁחַח שלשתם הזנחו לענין כריעה והשתחויה • וְשָׁחָה רום
 אנשים (ישעי ב) כפולים • כִּי שָׁחָה אל מות ביתה
 (משלי ב) מנעו העבר לנקבה יהודה נסתר לכן הנגינה
 מלעיל • שָׁחַח ונעברה (ישעי גא) מנלה ותמצאם
 הרכה במקרא על שלשה גזרות הללו ; ובחֲתַפְעַל מענין
 זה יתכן להיות כפולים או נעו לפי שהם שוים בכנין
 הוה כמו • מֵהַ תִּשְׁתַּחֲוֶה נפשי (תהלים מב) ואשר הוא
 מנלה יבוא ויו מרגשת לפני הא לפי כמו השִׁתְחִוָה
 הִשְׁתַּחֲוֶה או הִשְׁתַּחֲוֶה הַשְׁתַּחֲוֶה כו העתיד
 אֲשֶׁתְחִוָה תִּשְׁתַּחֲוֶה וכויו ההפוך וישתחו בנפול ההיא
 וזה ליחיד ולרבים וישתחו וכן נמצא שְׁחָה שִׁחָה לענין
 אחד • לא שְׁלַחֲתִי (איוב ג) • אויביה שְׁלוּ (איכה א)
 יִשְׁלִי אֱהִיִּם (איוב יב) ביוד תמורת היא כמנהג :

§ רסא

המין השלישי , יבוא דבור אחר מרכב משני בנינים , כמו
 • יִרְדֹּף אויב (תהל ז) מרכב מן ירדוף בקל ומן ירדף בפעל
 • נִגְאָלוּ (ישעי נט) מרכב מן נגאל ומן גאל • ונפפר להם
 (דברי כ) מן נפעל ומן התפעל • אחרי הפבס (ויקרא יג)
 אחרי הפמא (דברים כד) מרכבים מן הפעל והתפעל
 או אולי הם בנין התפעל שזכרתי לעיל (§ רמד)
 ויבוא ההיא לפעמים בקיח ולפעמים בקבוץ ע"ד נקודת
 ההיא בכנין הפעל והתיו נבלעה בדגש לפני טיית
 והוראתו שסבב לאחר שיפעל בו (יא האט זך סעראזנרייכגען
 אַחטסן) ; ויש מרכב משני ומנים , כמו זִילְדֶת (ברא מז)
 מרכב מעבר זבינוני וכן • מִשְׁתַּחֲוִיָּתָם (יחזקאל ח) ; וכן
 יש מרכב משני מינים , כמו וישַׁרְגָה הפרות (שא ו)
 ראשו זכר וסופו נקבה והוא מלה אנדרווגיגוס , וכאלה
 הרבה זרים , ואין זה המקום להאריך בהם :

§ רסב

דע כי נמצאים פעלים שיש בהם יותר על שלש
 אותיות שרשיות, וזה על שני מינים: אם מצד
 כפילת אות אחד מאותיו השרש עד שימצא בו ארבע
 אותיות שרשיות; וזה ג"כ על שני אופנים, או שנכפלה
 בו אות אחד לכד כמו שנוהג בשלשת הבנינים פעל
 פעל והתפעל בגזרות נע"ו כפולים. כמו קומם שובב
 חונן גולל והם התבארו בגזרותיהם. או שנכפל בו שתי
 אותיות השרש וזה נוהג ג"כ בג' בנינים הנזכרים וכשלשה
 גזרות דהיינו בנחי ע"ו ובנחי ל"ה ובכפולים, אלא
 שבנחי ע"ו פ"פ ול"פ כפולות וע"פ חסרה, כמו מן טול
 כול טלטל מטלטל כלכל יכלכל נכפלה בהם הפ"א
 תמורת ע"פ ובנל"ה פ"פ וע"פ כפולות ול"פ חסרה.
 כמו מן שעה תעה שששע תעתע מתעתע נכפלה
 הפ"א ת"ל"פ. ובכפולים האות הראשון הכפול היא פ"פ
 והאות השני הכפול אחת ע"פ ואחת ל"פ כמו מן גלל
 כרר חלל גלל גלגלתי מברבר ותתחלחל ומן קהה
 מתהלה נכפלה פ"פ ת' הדגש אשר היה ראוי לבוא
 בע"פ; ושני האופנים האלה אינם מרובעים אמתיים,
 אך המדקדקים קראו להם דומים למרבעים: והמין השני
 שרשים בני ארבע אותיות מתחלפות שאין בהם שתי
 אותיות דומות כמו יכרסמנה חויר מיער (תהלי"פ) הוא
 הפעל מן פרסם. ודוד מברבל (ד"ה א טו) מן ברבל
 רטפש בשרו (אויב לג) פרשן עליו (שם כו). והמה
 מרובעים אמתיים ומציאותם מעטה. וכל המרבעים
 עד"ו בכלם תמצא אות רי"ש, וחמסם בזה עיין בחבור
 אוצר השרשים שרה פרס:

§ רכג

ונמצאים שני שרשים נכפלה בהם ל"פ אשר היא נו"ן ,
 כמו . וכפתי לא רַעַנְנָה (שם ט) והוא פעל . לפי שלא נאמר
 אִינְנָה רַעַנְנָה . כי על שם לא תשמש לשלילה כ"א מלת
 אין ובפעל מלת לא . יחד אסירים שֶאֱנָנו (שם ג) . ונמצא
 שני שרשים שאינם משלשה הגזרות שזכרתי , ובאחד
 נכפל בו פ"פ . כרביבם זְרִיף ארץ (תהלי' עב) . ובשני
 נכפל בו ע"פ . דק מַחֲסֵפִים (שמות טו) . ואין להם ריע
 במקרא :

§ רס"ד

ונמצא שרשים בעלי נחמש אותיות שנכפלה בהם ע"פ
 ול"פ . והם מגזרות השלמים . מעי חֲמַרְמְרוּ (איכה א) והוא
 מבנין פעל וק"חת' הקבוץ ע"ד . לא פָּרַת שרץ (יחז' טו)
 . פָּלוּ תפלת דוד (תהלי' עב) . כי כבר אמרתי כי התנועות
 האלה יתחלפו לרוב . ויהיה הפֶּעַל ממנו חֲמַרְמַר (כי אין
 בנין פעול בלי בנין פועל . וכן אמרו המדקדקים : כל שרש
 שנמצא על בנין פֶּעַל (אקטיוווס) . נוכל לבנות ממנו בנין
 פעול שלו אם הוא יוצא וכן להפך) , ועוד מעטים דומהו
 ואין חועלת להזכירם כי הם בטלים במעוטי ; ועם זה
 התבארו כל הגזרות לבניניהם :

פרק י באופן חבור הבנויים בפעלים

§ רסה

כבר אמרתי (§ קנו) כי כמו שיתכן שיתחברו
 אותיות הבנויים לשם להורות על גוף הקונה ,
 בן יתכן שיתחברו אל הפעל להורות על גוף הפעול
 (דען לייד ענדטן געגענטשטאנד) . ד"ס שָׁכְרוּ כשהוא שם הוא
 הקנין והווי' מורה על גוף הקונה שָׁכַר שָׁלוּ (יין זאהן)
 שָׁכַר

באופן חבר הכנויים בפעלים 265 קכט

שָׁבְרוּ כשהיא פעל מורה על הפועל והיו מורה על גוף הפעול שָׁבַר אותו (ער האט איהן געמיינטעט) ; ע"כ לא יתכן שיתחברו הכנויים כי אם בשלשה בנינים הפועלים, והם קל פעל והפעיל, וזה כשהם פועלים יוצאים שיש להם גוף פעול זולת הפועל, אבל בפעלים העומדים ובשלשה בנינים הפעולים ובכנין התפעל לא יתכן שיתחברו בהם אותיות הכנויים, זולתי במקור מפעלים העומדים ובמקור מן בנינים פעולים, לפי שהם בבחינת שמות, כמו שיתבאר, והיוצאים מהם אבאר בחלק שמוש הלשון ויכבר הודעתך ג"כ, כי מספר הכנויים המורים על הגוף והמין והמספר בפעול הם עשרה למעם שהתבאר לעיל (§ קנג) : ועתה דע, כי בפעל נסתר יתכן שיתחברו כל עשרה כנויים, ובפעל נוכח חסר כנויי הנוכח, כי הכנויי יורה על גוף הפעול שהוא זולת הפועל, ואם תחבר כנויי הנוכח עם פעל נוכח. לומר ד"מ פְּקַדְתָּךְ. יהיה הפועל והפעול גוף אחד, ולזה הונח בנין התפעל, לכן יתכרו בו ארבעה כנויי הנוכח ונשארו א"כ רק ששה, ובפעל מ"ב יתכרו כנויי מדבר בערו ג"כ למעם זה, והם שנים, ונשארו א"כ רק שמונה, וכמנם וה"י בהם, ר"ל ו' בנוכח ח' במ"ב י' בנסתר :

§ דסו

וראוי שתדע כי הכינויי והמקור לפי שהם ממוצעים בין פעל ובין שם כאשר הוריתך לעיל (§ רכ), לכן יש בסמני הכנויים המחוברי' בהם ג"כ שני מיני הוראות, ד"ל הוראת כנויי הפעל המורה על הפעול והוראת כנויי השם המורה על הקנין והקונה. ד"מ הַמְּאִכֶּה מן (דברים ח) ענינו המאכיל אותך. הַמְּעַלֶּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (תהלים פא) ענינו אשר היה מעלה אותך, (וע"ו יתכן מה שיתחבר ה"א על מלה הבאה בכנויי והבן) וע"ל (§ רפז) ורובו יורה בנויי הקנין, כמו אֶהְיֶה אֹהֵב שְׁלֹו אֶהְיֶה אֹהֵב שְׁלֹו.

וכן

כף

וכן בכנוי הרבך למקור , לפי שהוא בבחינת שם מקרה
 יתכן שיהיה הכנוי הרבך בו נופל על הפועל בבחינת יחס
 הקנין אל הקונה כמו . בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָהּ (בראשית כט) .
 ר"ל באהבתו של יעקב את רחל . ויתכן שיהיה הכנוי
 הרבך בו נופל על הפועל בבחינת יחס הפועל . בְּאַהֲבָתָהּ
 השגה (משלי יט) ענינו באהוב אותה . וכן ויהי פְּהוּצִיָּאם
 אותם (בראשית יט) נופל הכנוי על הפועל . הוצאה
 שלהם . והפועל יבוא אחריו במלת אותם . לְהוֹצִיָּאם
 מארץ מצרִי (שמות יב) נופל הכנוי על הפועל , להוציא
 אותם , ורבים דומיהם :

§ דסז

והעקר מה שראוי לדעת בפעל הנקשר ובכנוי הוא
 השתנות התנועות בפעל וחלופיהן ; כי כבר אמרתי
 בחלק התנועות כאשר יתרבה המלה באותיות ובתנועות
 ונעתקה הנגינה בעבורן ממקומה לתנועה שלמטה ממנה
 שישתנה התנועה השלישית שלפני הנגינה לשוא אם אין
 נח נסתר או דגש חזק אחריה , כי אם יש זה לאישתנה
 שלא יכטל הנח או הדגש ; לכן בעבר מכנין הקל שאין
 ע"פ דגושה , כשיתחבר עם כנוי ישתנה תנועת פ"פ לשוא
 בכל גופי העבר , ובעתיד שגם זולת הכנוי פ"פ בשוא לכן
 בכנוי תשתנה גם תנועת ע"פ לשוא , ותנועת ע"פ בעבר
 אם יבוא עוד תנועה אחריה בל"פ מצד הכנוי תתחלף
 לקמץ . כמו פִּקְדוֹ פִּקְדָה פִּקְדָנִי . ואם יבוא שוא אחריה .
 אם הוא בדבור שהשוא שאחריה תשתנה לפעמים
 לתנועה הוא ג"כ בקמץ . כמו יִלְדֵךְ בהפסק . צוֹר יִלְדֵךְ .
 ובדבור שלא ישתנה השוא לעולם ע"פ בפתח . כמו
 פִּקְדָם־כֵּן ; ודין פתח זה כת"ג לפי שבא תמורתו . כמו
 שבארתי לעיל (§ ג) . ע"ש . ולכן כנוי כֵּם בן רפויים : ואתה
 אבאר חבור הכנויים בכל דבור ודבור :

§ דסח

העבר . דבור יחיד זכר נסתר פִּקְדָה יתחברו בו כל עשרת
 הכנויים . פִּקְדוּ או פִּקְדָהוּ כמו וּפְקַדְתָּהוּ אסון (כרא' מב) .
 והראשון מלרע והשני מלעיל . פִּקְדָה היה במפיק כנוי
 לנקבה יחידה . פִּקְדָה לִיחִיד זכר ובהפסק . יִלְדָה
 (משלי כג) ומלעיל . ולפעמים פִּקְדָה ולנקבה פִּקְדָה לִפְ
 בצירה . פִּקְדָנִי לִמְב ומלעיל ובהפסק שִׁכְתָנִי בִקְמִין .
 פִּקְדָם או פִּקְדָמוּ ומלעיל . פִּקְדָן לנסתרות . פִּקְדָם לנזכרים
 פִּקְדָן לנזכרות . פִּקְדָנוּ לרבים מִב משותף ; ודבור נקבה
 יחידה נסותרת פִּקְדָה יתחברו בו ג"כ עשרת הכנויים ;
 פִּקְדָתָהּ השתנה היא הנקבה לתיו מפני הה"א
 שאחריה , ולפעמים תפול היא הכנוי ויבוא תמורתה
 התיו דגושה . וְנִבְתָּה סופה (איוב כא) ; ולנקבה יחידה
 פִּקְדָתָה תמיד בנפילת היא הראשונה מן הכנוי ת'
 פִּקְדָתָה . כמנהג הלשון שיבוא היא נוספת בכנוי (ועיין
 בעתיד) , וזה כדי שלא יתחברו ב' האי"ן ולכן נפל ה"א
 הכנוי הראשונה והוטל תנועתה על אות השואית
 שלפניה כמשפטה (§ ד , רנה) , והה"א בלי מפיק אף שרין
 כל ה"א הכנוי שהיא בלי תנועה שתבוא במפיק , אך
 כשיש לפניה נו"ן או תיו דגושה היא בלי מפיק , כמו
 צִוְתָה (רות ג) . וּכְעַסְתָּה (ש"א א) . שִׁמְעָה (איוב ה) ,
 כן כתב הרד"ק ; פִּקְדָתָּךְ ובהפסק פִּקְדָתְךָ , פִּקְדָתְךָ ,
 פִּקְדָתִי , פִּקְדָתְסָתָן ומלעיל , פִּקְדָתְכֶם כֵּן , פִּקְדָתָנוּ :
 ודבור יחיד נזכר זכר פִּקְדָה יתחברו בו ששה כנויים ,
 פִּקְדָתוּ או פִּקְדָתָהּ , פִּקְדָתָהּ , פִּקְדָתִי , פִּקְדָתְסָם או
 פִּקְדָתָמוּ . פִּקְדָתָן . פִּקְדָתָנוּ ; ודבור נקבה נזכרת פִּקְדָתָהּ
 שזה בכנוי לדבור פִּקְדָתִי רק שיחסרו בו כנויי הנזכרים :
 ובדבור פִּקְדָתִי יחסרו כנוי המ"ב ויתחבר בשמונה כנויים
 פִּקְדָתִיו או פִּקְדָתֶיהוּ , והשאר מבואר , כי לא ישתנה בו

רק הפיא לשוא : דבור פקדו יתחבר בעשרה כנויים ;
פקדוהו כו' : דבורי פקדתי-תן שוים בחבור הכנויים ויפול
מהם המים והגוין . פקדוהו כו' : דבור פקדנו יתחבר
כשמונה כנויים , פקדוהו וכו' :

§ רסט

הבינוני , נוהג מנהג השם ע"מ פועל (§ קעה) פוקדו או
פוקדהו פוקדה או פוקדה , פוקדה העיין בסגל מפני שלפ
בשוא נע , ולא יתכן להתקיים העיין בשוא , כי שני שואים
נעים לא יתחברו , ושוא נח לא יהיה מפני הת"ג שלפניה ,
ע"כ תשתנה לסגל והיא תנועה קלה כדין תנועה ת' שוא
נע (§ יא) וכן פוקדכם-כן . ובא . אויבך (שמות כב)
בחירק . ואם ל"פ ח"ע ע"פ בצירה שולחך . ואם היא
אלף בפתח שגאך . ואם ע"פ אות גרונית היא ג"כ בפתח
אורבך וכנוי גואלך . ובהפסק ע"פ בשוא ול"פ בתנועה
גואלך שומרך . וכנוי המ"ב שוכרי וע"ד כנוי הפעל עושיני
ראני . ושאר הכנויים ידועים ; ודבור נקבה יחידה יתחבר
הכנוי מן פוקדת ולא מן פוקדה כמו פוקדתו יולדתה
ודגשות התיו יורה כן (§ קפז) : ודבור פוקדים בחבור
הכנויים יפול המים כמו פוקדיו פוקדינו . ובכנוי יחיד מ"ב
פוקדי היו"ד הכתובה היא הכנוי ויו"ד הרבוי נפל , לכובד
פגישת ב' יודין : והפעול שוה בכנויו לשם שהוא על
משקל פעול ותמצאים כלוח הפעלים :

§ רע

העתיד . דבור אפקוד בחבור הכנויים אפקדו או אפקדהו
גם אפקדהו כמו ישמרנהו יסוכבנהו גוין וה"א גוספים בו
ולפעמים תחבר הה"א ויבוא תמורתה דגש בגוין . כמו
תפקדנו ישמרנו , וכן כל כנויינו שהוא ליחיד נסתר הגוין
דגושה ולפניה סגל . אבל כנויינו שהוא לרבים מ"ב הגוין

באופן חבור הכנויים בפעלים 209 קלא

רפה ולפניה צירה. כמו ישמרנו. זולתי במלת ממנו בסגל
לפני הגון והגון דגושה בשניהם. ועיין לעיל (ס קנה בהערה).
וכנוי נקבה יהודה נסתרת ג"כ על ג' פנים אפקדה או אפקדה
גם אפקדה ישפילנה: וכל כנוי. נה הגון בדגש. ובה יש
הכדל בין נה שהוא לכנוי ובין נה שהוא מאותיות יוניה בעתיד
לרבות נקבות. ד"מ ידיו תביאנה ויקרא ז). בלי דגש הוא
דבור רבות נקבות. בלי כנוי. מרבכת תביאנה (שם ו), בדגש
נה כנוי לנקבה. וכן ותענינה הנשים (שא יח) בלי כנוי
חכמות שרותיה תענינה (שופטים ה) בכנוי; וגם הדגש הוא.
יורה לדעת קצת על היא תפקדנה ונפלה האחת ותנועתה
הוטלה על הגון השואית. אך בכנוי נקבה לא ימצא
לעולם שתהיה הה"א הנוספת כתובה כמו שתמצא בכנוי
זכר, והוא למעם שאמרתי לעיל בדבור פקדה שלא
יתחברו שתי הא"ן במכתב. והכלל כל כנוי נסתר
ונסתרת כשהוא מחובר לדבור שסופה נח נראה. כמו
אפקוד תפקוד יפקוד נפקד. יבואו על אחת מג' פנים
האלה והגון בדגש. אפקדה לזכר ובהפסק אפקדה.
ופעמים הכ"ף דגושה אראך אקבצך. ונמצא בה"א נחה
יברככה יענוכה ימצאכה יעצרכה. ובאו שניהם. לא
יפכה (תהלים קכא); ולנקבה אפקדה וכתוספת יוד
אזכרכי. אפקדם וכתוספות ויו תביאמו ותטעמו. אפקדכם
כן; דבור תפקוד בחבור כנוי נוכח ונסתר התבאר ממה
שקדם ובכנוי מ"ב תפקדני וכן יפקדני ובגון נוספת יכבדני
(תהלים נא). וחסר הגון ויבוא דגש תמורתה. תברכני נפשך
(בראשית כז). והגון הזה נוסף גם בדבורי נוכחים ובנסתרים
כמו ישבחונך ישחרגני; ודבור תפקדנה בחבור הכנויים שוה
לדבור תפקדו ויפלו ממנה אות יות נה. כמו ואמרותי לזר

ענינו

תחשבני (איוב יט)

ענינו תחשכנה אותי , ויתר הכנויים תמצא כלוח הפועלים :

§ רעא

המקור יתחברו בו כל עשרת הכנויים : והוראת הכנויי
במקור התבאר לעיל (§ רסט) : ולפי שהמקור בנפרד על
שני משקלים ר"ל פעול פֿעל , לכן יבוא בחבור הכנויים
ג"כ על ב' משקלים האלה : האחד שיבוא פ"פ בתנועה
וע"פ בשוא , כמו פֿקדו פֿקדה פֿקדן פֿקדן פֿקדי פֿקדם
פֿקדן פֿקדכם כן פֿקדנו , וחבור הכנויים עד"ז הוא למשקל
פֿעול : והשני שיבוא פ"פ בשוא וע"פ בתנועה , כמו ויקם
אדם לרדף (ש"א ט) . כיום אכלכם , והוא מחובר למקור
שהוא ע"מ פֿעול , ומה שהתחלק בהם החולם לקח הוא
כדי להבדיל בין המקור ובין השם שהוא ע"מ פֿעול כמו
שָׁלוֹם שָׁלוֹמְכֶם שְׁלוֹמְךָ , וההבדל הזה רק בכנויים שסופם
יִי , יֵי , יֵי , יֵי , אבל בשאר הכנויים לעולם פ"פ בקמץ
וע"פ בשוא , נוהמקדקדק ה"ה יש לו בזה דעה אחרת .
ועיין צהר התבה בפעלים סימן מד : ויש שיבוא כנוי יחיד
בנון י"ד כמו הִלְהִיגְנִי (שמות כ) לְשַׁלְּחֵנִי . ואז תמיד
הוראתו כנוי פעול :

§ רעב

הצווי יתחבר רק בששה כנויים , לפי שכל צווי הוא
לנוכח ובנוף הנוכח חסר כנוי הנוכח פֿקדו או פֿקדהו
פֿקדה או פֿקדה גם פֿקדנה פֿקדני פֿקדם פֿקדני ואם
ע"פ או ל"פ גרונות הפ"א בשוא והעי"ן בקמץ שְׁמַעְנִי
מִשְׁתְּחוּ קְרָאנָה שְׁמַעְנָה אֲדַבֵּר סַעְדֵנִי , והכנויים ביתר
הדבורים מבוארים : וכן חבור הכנויים בשאר שני הכנינים
פֿעל והפֿעיל קלים לדעת ע"פי מדת הקל בצרוף מה
שהקדמתי

באופן חבור הכנויים פעלים 271 קלב
שהקדמתי לך . כי בפעל לא ישתנה תנועת פ"פ לשוא מפני
הרגש שצריך לבוא בע"פ , ובהפעיל בגופים שע"פ בחירק
גדול וי"ד נחה לא ישתנה ע"פ לשוא מפני הנח שצריך
לבוא אחריה : וכנוי יתר הגזרות תמצא מכואר כלוחות
הפעלים :

נשלם החלק השלישי

ה ל ק ה ר כ י ע י ה כ ו ל ל מ ש פ פ ט ה מ ל ו ת מאמר א

בגדר חלק המלות לפי עניניהם
פרק א בגדר הוראות תאר הפעל

§ רעג

החלק מחלקי הדבור הנקרא תאר הפעל (אדווערביא נעבענווארט)
הוא הדבור הסמוך לנשוא , להגביל בו איזה מושג ,
איכות או כמות או תכונה וכדומה להם , מה שבלתי מגבל
בדבור הפעל בעצמו :

§ רעד

והדבור המשמש לתאר הפעל יתכן שיהיה שם או מלה
ממלות היחס וממלות הקשור ; כי כבר אמרתי : כל המלות
המיוחסות אל משפט אחד , מה שזולת הנושא והנשוא ,
יש להתבונן אותם גם הם כתאר הפעל , לפי שכאים לרוב
להגביל גדר בשוא יהיו שמות או מלות , ר"ם והלכת מהר

באתי